

MUSIIKKIKASVATUKSEN ROOLI AIKUISKUOROTYÖSSÄ
Kanttoreiden näkemyksiä ja kokemuksia

Seminaarityö

Syksy 2019

Opettajan pedagogiset opinnot

Tampereen yliopisto

Sallamari Hyvönen

Taideyliopiston Sibelius-Akatemia/

Kirkkomusiikki ja urut -aineryhmä/ Laaja kirjallinen työ 5s17

<p>Tutkielman tai kirjallisen työn nimi</p> <p>Musiikkikasvatuksen rooli aikuiskuorotyössä – Kanttoreiden näkemyksiä ja kokemuksia</p>	<p>Sivumäärä</p> <p>53</p>
<p>Tekijän nimi</p> <p>Sallamari Hyvönen</p>	<p>Lukukausi</p> <p>Syksy 2019</p>
<p>Aineryhmän nimi</p> <p>Kirkkomusiikki ja urut -aineryhmä</p>	
<p>Kirjallisessa työssäni kartoitan musiikkikasvatuksen roolia aikuiskuorotyössä haastattele- malla neljää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kanttorin virassa olevaa kanttoria. Ai- kuiskuroja ei kirkollisessa kontekstissa yleisesti ymmärretä musiikkikasvatukselliseksi ympäristöksi, vaan musiikkikasvatuksen ajatellaan liittyvän luontevimmin lapsi- ja nuori- sotyöhön. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tuorein linjaus musiikkikasvatuksen tavoit- teista ja lähtökohdista <i>Musiikkikasvatus seurakunnassa – kirkon musiikkikasvatuksen lähtö- kohdat ja tavoitteet</i> on julkaistu vuonna 1989, eli 30 vuotta sitten. Tätä ennen kanttoreilla ei ole ollut piispainkokouksen hyväksymää linjausta musiikkikasvatuksen tavoitteiden to- teutuksen suhteen, eikä sen jälkeen yhtä kattavaa julkaisua aiheesta ole tehty. Julkaisu ei ole merkittävästi vaikuttanut seurakuntien musiikkikasvatustyön suunnitteluun tai toteutuk- seen, jonka takia on kiinnostavaa peilata haastateltavien näkemyksiä julkaisuun.</p> <p>Tutkimustulosteni mukaan musiikkikasvatuksen rooli aikuiskuorotyössä koostuu monista osatekijöistä. Jotkut niistä ovat jossain määrin kanttoreiden kesken yhteisesti jaettuja kult- tuurisia tapoja ja osa kanttoreiden omia persoonallisia painotuksia. Haastateltavien ajatuk- set kohtasivat <i>Musiikkikasvatus seurakunnassa</i> -julkaisun yleistavoitteen kanssa ja pääta- voitteista suurin osa toteutui yhden tai useamman haastateltavan kohdalla. Tästä huolimatta kukaan ei kuitenkaan maininnut julkaisua tai sen merkitystä musiikkikasvatuksen rooliin aikuiskuorotyössä. Tutkimukseni herättää mielenkiinnon julkaisuun ja siitä nouseviin uu- siin tutkimuskysymyksiin sekä tuo esille yhtenäistämisen ja päivittämisen tarpeen seura- kuntien musiikkikasvatussuunnitelmien suhteen.</p>	
<p>Hakusanat</p> <p>Musiikkikasvatus, kuorot, kuoronjohtaminen, kuoronjohtajat, kuorolaulu, seurakunnat, kirkkomusiikki, kanttorit, seurakuntatyö</p>	
<p>Tutkielma on tarkistettu plagiointitarkastusjärjestelmällä</p> <p>28.5.2019 Jorma Hannikainen</p>	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA KESKEISET KÄSITTEET JA RAJAUS	6
3 TUTKIMUKSEN TAUSTAA	8
3.1 Musiikkikasvatuksen rooli seurakunnassa	8
3.1.1 Tavoitealueet.....	8
3.1.2 Päätaavoitteet.....	9
3.2 Aikaisempi tutkimus.....	12
3.3 Esteettinen ja praksiainen filosofia.....	14
4 TUTKIMUSMENETELMÄ	16
5 KANTTOREIDEN KOKEMUKSIA.....	18
5.1 Tutkimuksen toteutus ja vastaajien kuvaus	18
5.2 Tutkimustulosten esittely.....	22
5.2.1 Musiikkikasvatukselliset tavoitteet kuorotoiminnassa	23
5.2.2 Seurakunnan musiikkikasvatus.....	26
5.2.3 Musiikin opetus.....	31
5.2.4 Äänenmuodostus.....	33
5.2.5 Ohjelmisto.....	35
5.2.6 Arvot ja asenteet	37
6 YHTEENVETO	41
6.1 Tutkimustulosten arviointi ja luotettavuuspohdinta	41
6.1.1 Ensimmäinen tutkimuskysymys	42
6.1.2 Toinen tutkimuskysymys	45
6.2 Tutkimusmenetelmän arviointi.....	47
6.3 Jatkotutkimusaiheita	48
LÄHTEET.....	
LIITTEET	
Liite 1. Saateviesti kanttoreille	
Liite 2. Haastattelun runko	

1 JOHDANTO

Tutkimukseni tarkoitus on kartoittaa musiikkikasvatuksen roolia aikuiskuorotyössä haastatteleamalla neljää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kanttorin virassa olevaa kanttoria alkukevällä 2019.

Aiheeni on tärkeä, koska aikuiskuoroja ei kirkollisessa kontekstissa yleisesti ymmärretä musiikkikasvatukselliseksi ympäristöksi. Musiikkikasvatuksen ajatellaan luontevimmin liittyvän lapsi- ja nuorisotyöhön.¹ Aikuisten musiikkikasvatukseen liittyvää tutkimustietoa on vähän, vaikka elinikäisen oppimisen käsite on ollut tapetilla jo kauan. Musiikkikasvatuksen periaatteet ovat samat ikäryhmästä huolimatta, mutta niissä täytyy vain huomioida jokaisen ryhmän erityispiirteet.² Tämä tutkimuksellinen aukko aikuisten kohdalla lisää tutkimukseni merkittävyyttä. Seurakuntakonteksti on aiheellinen kirkkomusiikin opintojeni takia.

Kiinnostustani lisäsi se, että seurakunnan viralliset julkaisut musiikkikasvatuksesta ovat vähäiset. Tuorein linjaus musiikkikasvatuksen tavoitteista ja lähtökohdista on vuonna 1989 julkaistu ja piispainkokouksen hyväksymä *Musiikkikasvatus seurakunnassa – kirkon musiikkikasvatuksen lähtökohdat ja tavoitteet*.³ Julkaisu on huomattavan vanha, mikä on huomioonotettava seikka. Tätä ennen kanttoreilla ei ole ollut yleisesti hyväksyttyä linjausta musiikkikasvatuksen tavoitteista. Poikkeuksena on rippikoulun musiikinopetukseen liittyvät linjaukset.⁴ *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisun jälkeen yhtä kattavaa julkaisua aiheesta ei ole tehty. Musiikin maisteri ja kanttori Ulla Tuovinen kirjoittaa *Kirkkomusiikin käsikirjan* artikkelissaan, että ohjelma ei ole saanut yhtä vahvaa asemaa kuin rippikoulusuunnitelmat. Julkaisu ei ole myöskään yhtä merkittävästi vaikuttanut seurakuntien musiikkikasvatustyön suunnitteluun tai toteutukseen. Tuovisen mukaan kanttori ei ole ainoa musiikkikasvatuksesta vastuussa oleva henkilö. Onnistuakseen musiikkikasvatuksen täytyisi läpäistä kaikki seurakunnan työmuodot ja ikäryhmät.⁵

¹ Tuovinen 2003, 444.

² Mts. 446.

³ Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989.

⁴ Mts. 6.

⁵ Tuovinen 2003, 436.

Tästä voitaisiin päätellä, että seurakuntien välillä voi olla paljonkin eroavaisuuksia musiikkikasvatuksen suhteen. Siksi on tärkeää, että tutkin eri seurakuntien viroissa olevien kanttoreiden musiikkikasvatusta koskevia kysymyksiä. Heidän kaikkien käsitykset musiikkikasvatuksellisista erityispiirteistä ja painotuksista ovat näin merkityksellisiä.

Aikuisten kuoroharrastus on aika yleistä sekä miehillä että naisilla. Aikuisten parissa tapahtuva musiikkikasvatus on mielenkiintoisella tavalla erilaista verrattuna lasten parissa tapahtuvaan musiikkikasvatukseen. Kiinnostavaa on kuulla kanttoreiden kokemuksia siitä, miten he ovat aikuisten kohdalla pohtineet musiikillisia kasvatustapoja. Aiheen tieteellinen merkitys on saada haastateltavien kanttoreiden ääni kuuluville. Merkitys on kuitenkin yhteiskunnallisen käytön kannalta suurempi kuin tieteen kannalta. Tutkimukseni myötä aikuisten musiikkikasvatuksen merkitys kuorotyössä voisi nousta puheenaiheeksi. Kanttori vastaa oman seurakuntansa musiikkityöstä ja toivoakseni uutta tutkimustietoa voidaan hyödyntää heti tutkimukseni valmistuttua.

Oma kokemukseni on, että kanttorin persoona ja kiinnostuksen kohteet ohjaavat hänen toimintaansa ja sitä kautta seurakuntansa musiikkielämää. Kanttorin työhön liittyy sosiaalisia аспекteja, joista yksi on kuorojen ja laulu- tai soitinryhmien johtaminen. Tavoitteellisessa kuorotyössä, jonka tehtävä on kehittää kuoroa parempaan suuntaan, pedagogiset taidot nousevat tärkeiksi. Pedagogiset taidot vahvistuvat työkokemuksen myötä kunkin omasta persoonasta käsin. Oletan, että kaikki kanttorit ovat opintojensa aikana käyneet jonkun pedagogiikan kurssin, mutta siitä voi olla aikaa kymmeniä vuosia. Oletan myös, etteivät kaikki kanttorit tiedosta aikuiskuoroa musiikkikasvatukselliseksi ympäristöksi.

2 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA KESKEISET KÄSITTEET JA RAJAUS

Musiikkikasvatus tarkoittaa musiikin opetusta ja siihen liittyvää toimintaa kaikissa koulutusmuodoissa.⁶ Aikuisilla tarkoitan työssäni täysi-ikäisiä ihmisiä, jotka ovat iältään noin 18–60-vuotiaita. Rajaus aikuisiin on mielekäs, koska tutkimustietoa heistä on vähän, ja työ pysyy tiiviinä. Rajasin haastateltavat sellaisiin kanttoreihin, jotka tällä hetkellä toimivat kanttorin viranhaltijoina. Diplomiurkuri Lasse Erkkilä kirjoittaa *Kirkkomusiikin käsikirjan* artikkelissaan, että kirkon virka on sanan ja sakramenttien hoitamisen virka. Kanttorin tehtävä on johtaa jumalanpalveluksen musiikkia, jolloin hän on myös (laulettu) sanan palvelija.⁷ Kanttori on vastuussa seurakunnan musiikista. Se sisältää jumalanpalveluksen musiikista vastaamisen lisäksi muun muassa musiikkikasvatuksen ja soitinten huollon.

Tuovinen määrittää musiikkikasvatuksen seurakunnassa seuraavalla tavalla: ”Musiikkikasvatus seurakunnassa on toimintaa, joka auttaa musiikillisten taitojen kehittämisessä, mutta auttaa myös ymmärtämään musiikin Jumalan luomislahjana, kirkon uskon ilmentäjänä ja keskeisenä osana kirkon jumalanpalveluselämää.”⁸ Kasvatuksen tavoite on siis avata musiikkia niin, että se tukisi ihmisen kokonaisvaltaista kasvua kristittyinä.⁹ Musiikin maisteri Petri Lintunen kirjoittaa *Kirkkomusiikin käsikirjan* artikkelissaan, että seurakunnan musiikkikasvatuksen keskeisimpiä ryhmiä ovat kuorot ja soitinyhtyeet.¹⁰ Hän toteaa, että musiikkikasvattajana kanttorin kohderyhmää ovat kaikki ikäluokat.¹¹ Kasvatuksen hän määrittelee näin: ”Kasvatus on pitkälti läsnäoloa koko persoonalla, kohtaamista ja ennen muuta toimimista muusikkona, niin että ihmiset voivat kasvaa myönteisten kokemusten ja oman oivalluksen kautta.” Onnistumisen kokemukset ovat erityisen tärkeitä.¹²

⁶ Musiikin asiasanasto.

⁷ Erkkilä 2003, 90.

⁸ Tuovinen 2003, 435.

⁹ Mts. 435.

¹⁰ Lintunen 2003, 429.

¹¹ Mts. 430.

¹² Mts. 430.

Tuovisen mukaan aikuiskuorotoiminnan tavoitteet vaihtelevat korkeista musiikillisista pyrkimyksistä aina yksittäiniseen yhteislauluun. Kuorojen toimintaan kuuluvat säännöllisesti jumalanpalvelustehtävät ja osallistuminen monipuolisesti muuhunkin seurakunnan toimintaan. Kuorolaiset ovat mukana toiminnassa vapaaehtoisesti.¹³

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten haastateltavat kokevat musiikkikasvatuksen roolin aikuiskuorotyössään?
2. Miten haastateltavien näkemykset ovat nähtävissä *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisuun peilaten?

¹³ Tuovinen 2003, 444–445.

3 TUTKIMUKSEN TAUSTAA

3.1 Musiikkikasvatuksen rooli seurakunnassa

Keskeisin lähdeokseni on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispainkokouksen vuonna 1988 hyväksymä ja 1989 julkaistu *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisu. Julkaisu määrittää seurakunnan musiikkikasvatuksen yleistavoitteen seuraavasti: *Kirkon musiikkikasvatuksen tavoitteena on auttaa ihmistä ymmärtämään musiikin merkitys kirkossa, kokemaan musiikki tärkeäksi kasvulleen kristittynä ja löytämään elämässään musiikillisen ilmaisun mahdollisuuksia.*¹⁴ Tavoitteella ilmaistaan, mitä toimintaan osallistuvan oletetaan kokevan ja oppivan sekä mihin suuntaan hänen odotetaan kasvavan. Oppimisen ajatellaan koskettavan kaikkea tietoa, ymmärrystä, taitoa ja toimintaa sekä asennoitumista ja tunnetta.¹⁵

3.1.1 Tavoitealueet

Julkaisussa tavoitteet jaetaan kolmeen tavoitealueeseen, jotka ovat: (1) henkilökohtainen, (2) seurakunnallinen ja (3) yhteiskunnallinen. Nämä jaetaan edelleen neljästä kuuheen päätavoitteeseen.¹⁶ Henkilökohtainen tavoitealue käsittelee kysymystä: Miten musiikki tukee ihmistä hänen persoonallisessa kasvussaan kristittynä?¹⁷ Seurakunnallinen tavoitealue pyrkii vastaamaan kysymykseen: Miten musiikki tukee ihmistä hänen kasvussaan seurakunnan yhteydessä?¹⁸ Yhteiskunnallinen tavoitealue kysyy: Miten

¹⁴ Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989, 6.

¹⁵ Mts. 8.

¹⁶ Mts. 7–8.

¹⁷ Mts. 7.

¹⁸ Mts. 7.

musiikki tukee ihmistä hänen kasvussaan yhteiskunnan jäsenenä, esimerkiksi suhteessa luontoon ja yhteiskuntaan?¹⁹

3.1.2 Päätaivoitteet

Henkilökohtaisen tavoitealueen päätaivoitteiksi on määritetty: musikaalisuus lahjana, musiikillisten taipumusten kehittäminen ja käyttö, musiikki persoonallisen kasvun edistäjänä sekä musiikin merkitys tunne-elämälle.²⁰ Laulamisella pystytään esimerkiksi tiedostamaan ja laukaisemaan psyykkisiä sekä fyysisiä jännitystiloja.²¹

Tätä tavoitealuetta voidaan pohtia mielekkyysteorian valossa. Kun kuorossa laulaminen on yksilölle mielekästä, tavoitteidenkin saavuttaminen on luultavimmin mahdollista. Musiikin maisteri Jenni Urponen viittaa maisterintyössään kasvatustieteilijä Erkki Olkinuoraan kirjoittaessaan oppimisen ja opiskelun mielekkyudesta. Olkinuora tarkoittaa oppimisen ja opiskelun mielekkyydellä ”kohdattavien asioiden ja niihin sisältyvien kielellisten ilmauksien, tekojen ja toimintojen kokemista merkitystä omaavina, erilaisia tarkoituspäriä palvelevina (relevanssi) ja oppimiseen sisältyvien prosessien hallinnan kokemista siinä määrin, että niiden avulla tunnetaan voitavan edistää kyseisten tarkoituspärien saavuttamista (kontrolloitavuus)”. Olkinuora nimeää mielekkään oppimisen keskeisimmiksi tekijöiksi merkitysten oppimisen, oppimisen sosiaaliset motiivit ja oppimistilanteiden fenomenologiset tulkinnat. Yksilön toiminnan mielekkyys siis määrittyy kokemushistorian, elämisen olosuhteiden ja kulttuuristen mallien kautta. Mielekkyys jaetaan sosiaaliseen ja persoonalliseen relevanssiin. Sosiaalinen kattaa yhteiskunnan tärkeänä pitämät oppisisällöt ja koulutustavoitteet. Vapaaehtoisessa kuorotoiminnassa sekä mielekkyystutkimuksessakin korostuu kuitenkin persoonallinen relevanssi. Siinä tarkastellaan sitä, kuinka yksilö motivoituu, ja kuinka hän kokee, että opitut asiat palvelevat hänen henkilökohtaisia tarpeitaan.²²

¹⁹ Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989, 8.

²⁰ Mts. 10–15.

²¹ Mts. 13.

²² Urponen 2009, 52–53.

Kuorossa laulamisella ei ole yksilölle pelkkä musiikillinen arvo. Erkkilä kirjoittaa *Kirkkomusiikin käsikirjan* artikkelissaan, että osa kuorolaisista käy kuorossa sen takia, että selviäisi arjen askareista. Kuorossa laulaminen voi olla hyvin sielunhoidollinen asia.²³

Seurakunnallisen tavoitealueen päätavoitteista ensimmäinen on ymmärrys musiikin asemasta kirkossa ja seurakunnan elämässä. Olennaista on, että musiikilla ei ole vain palveluarvo, vaan myös itseisarvo. Se on kirkon tuntomerkki ja osa sen olemusta. Toinen ja kolmas päätavoite on musiikin tehtävä evankeliumin viestittäjänä ja musiikki vastauksena Jumalan puhutteluun. Yksilön tulisi pystyä ilmaisemaan sisäistä uskoaan ja vastaamaan Jumalan puhutteluun musiikin avulla. Musiikki yhteyden ilmentäjänä ja edistäjänä on neljäs tavoitealueista. Musiikkia harjoittaessa, esimerkiksi kuorossa, musiikkikasvatuksen tulisi auttaa kuorolaista kokemaan seurakuntayhteyden vahvistumista. Kommunikointi muiden seurakuntalaisten kanssa vahvistaa yhteyttä.²⁴ Sitä tapahtuu kuorossa sekä kuorolaisten välillä että kuoron ja yleisön välillä.

Viides seurakunnallisen tavoitealueen päätavoite on kirkon musiikin elävän perinteen tunteminen ja omaksuminen sekä siitä vastuun kantaminen. Tutustuminen jumalanpalvelusmusiikkiin, erityisesti virsiin, muodostaa lähtökohdan perinteen tuntemiselle.²⁵ Suomalaisessa kirkollisessa kontekstissa *virsi* määritellään Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksessa hyväksytyksi hengelliseksi yhteislauluksi, jonka teksti ja sävelmä kuuluvat yhteen.²⁶ Jumalanpalvelusopetuksen ja kinkereiden yksi olennainen osa on virsikasvatus. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan (KJM) asettama virsityöryhmän määrittelee virsikasvatuksen seuraavasti: ”Kirkon virsikasvatuksen tehtävänä on antaa aineksia yksilön hengelliselle kasvulle, tukea jumalanpalveluselämään osallistumisessa sekä perehdyttää kristilliseen uskoon ja kulttuuriin”.²⁷ Virsien tuntemus myös lähentää ihmistä jumalanpalvelukseen. Kuudes päätavoite on osallistuminen seurakunnan musiikkielämään. Vastuu seurakunnan musiikista on kanttorilla, ja siihen tehtävään sisältyy seurakuntalaisten perehdyttäminen seurakunnan musiikkitarjontaan. Kuorolaisten tulee voida tuntea

²³ Erkkilä 2003, 91.

²⁴ Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989, 15–20.

²⁵ Mts. 20.

²⁶ Urponen 2009, 14.

²⁷ Mts. 20.

jäsenyytensä kuorossa merkittäväksi esimerkiksi osallistumalla ja ottamalla vastuuta musiikkielämästä.²⁸

Yhteiskunnallisen tavoitealueen päätavoitteita on viisi. Musiikkikasvatuksen tulisi auttaa ihmistä ymmärtämään musiikki Jumalan luomislahjana. Sen tulisi myös auttaa tiedostamaan globaalin musiikkikulttuurin eri muodot, oma kansallinen musiikkiperinne ja sen vaalimisen merkitys.²⁹ Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen professori Jukka Louhivuori kirjoittaa *Musiikkikasvatus – näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen* julkaisun artikkelissaan, että oman kulttuuriperinnön tunteminen ja arvostaminen luo kulttuuri-identiteetille vankan perustan. Terve kulttuurinen itsetuntemus ja -tunto luo pohjaa erilaisuuden ymmärtämiselle ja hyväksymiselle. Musiikki antaa hyvät edellytykset vahvistaa kulttuurien välistä ymmärtämistä ja tätä kautta se edesauttaa kulttuurien välistä vuoropuhelua. Musiikkikasvatuksella on siis suuri merkitys sosiaalisten taitojen oppimisessa.³⁰ Louhivuoren kuorolaulua koskevassa tutkimuksessa kuorojen merkitys ihmissuhteiden ja sosiaalisten verkostojen kannalta tuli korostuneesti esille. Yllättävää oli, että kuorolaulajat, joilla oli monia muitakin harrastuksia, pitivät kuoroa jopa kaikkein merkittävimpänä sosiaalisena yhteisönään.³¹

Kolmas yhteiskunnallisen tavoitealueen päätavoite on musiikin arvioiminen kristillisen uskon pohjalta. Tähän liittyy elävän musiikin tukeminen, jota kuorossa laulaminen on. Musiikkikasvatuksen tulisi auttaa yksilöä tiedostamaan eri musiikkeihin liittyvät arvo-
taustat. Tässä kohdassa pohdinnan arvoiseksi nousee maallisen musiikin käyttö, samoin kuin kysymys siitä, millaista on rakentava ja millaista vahingollinen musiikki. Neljäs päätavoitteista on seurakunnan ja kunnan musiikillinen yhteistoiminta. Tässä korostuu yhteinen suunnittelu toimijoiden kesken. Viides päätavoite on musiikki perheessä ja ystäväpiirissä. Koti on kasvatuksen perusyksikkö.³² Aikuiskuorolaisten kotilojen tukeminen voi olla yhtä tärkeää kuin lapsikuorolaistenkin kotien.

Kaikki musiikkikasvatuksen suunnittelu lähtee paikallisten olojen tuntemisesta. Tavoitteiden tulee ankkuroitua sekä Raamattuun että musiikin teologisiin perusteisiin.³³

²⁸ Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989, 20–23.

²⁹ Mts. 23–25.

³⁰ Louhivuori 2009, 19.

³¹ Mts. 19.

³² Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989, 23–27.

³³ Mts. 28.

Sisällön valitsemiseen vaikuttavat tavoitteet, kohderyhmä, oppimistilanteen luonne ja kasvattajan henkilökohtaiset taipumukset. Toteutuksen onnistumisessa olennaista ovat ilmapiiri, vuorovaikutus ja eteneminen tavoitteiden suuntaisesti.³⁴

Louhivuoren mukaan musiikkikasvatuksella on hyvät edellytykset toimia sosiaalisen pääoman vahvistajana ja tätä kautta tukea yhteiskunnan tasapainoista kehitystä. Sosiaalisten taitojen, sosiaalisten verkostojen ja luottamuksen vahvistuminen ovat tämän päivän Suomessa entistä tärkeämpiä. Yhteiskuntamme tasapainoisen kehityksen kannalta musiikkiharrastuksen tuomat taidot, asenteet ja arvot ovat kasvatuksellinen mahdollisuus ja voimavara, joita ei pidä väheksyä.³⁵

3.2 Aikaisempi tutkimus

Taideyliopiston Sibelius-Akatemian lehtori ja musiikin tohtori Ulla Pohjannoro on tutkinut kanttoreiden ydinsaamistarpeita kanttoreiden näkemysten perusteella.³⁶ Tutkimuksesta ilmenee, että suuri osa kanttorin työstä on jumalanpalvelusten ja kirkollisten toimitusten musiikin johtamista. Seuraavaksi tärkeimpänä kanttorin musiikillisena työtehtävänä jumalanpalvelusten ja kirkollisten toimitusten jälkeen mainitaan kuoronjohtaminen.³⁷ Kanttoreiden pedagogiset valmiudet ohjata kuoroa vaihtelevat. Tähän vaikuttavat opintojen aikana suoritettujen pedagogisten opintojen määrä sekä kokemus. Pohjannoron tutkimus tukee ajatustani siitä, että vaikka kanttorit osaavatkin kuoronjohtamisen perusteet, puuttuu monelta kuitenkin kuoronjohtamiseen liittyviä pedagogisia valmiuksia. Selkeimmin puutteet tulevat esille, kun kuorolaisina on nuotinlukutaidottomia perusseurakuntalaisia, mukaan luettuna lapset.³⁸

Pohjannoron tutkimuksesta ilmenee, että kanttori osallistuu seurakunnan julistavaan ydintyöhön jo omalla perinteisellä työllään jumalanpalvelusten ja toimitusten musiikin tekijänä. Myös muut tilaisuudet, joihin kanttori osallistuu, on hyvä tunnistaa osaksi

³⁴ Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989, 30–31.

³⁵ Louhivuori 2009, 20.

³⁶ Pohjannoro 2010.

³⁷ Mts. 7.

³⁸ Mts. 7.

seurakunnan ydintehtävää. Lisäksi monet kanttorin kasvatukselliset tehtävät esimerkiksi rippikoulussa, kuorotoiminnassa ja erilaisten soitinyhtyeiden parissa tukevat seurakunnan keskeistä työtä hengenelämän hoitamisessa ja vahvistamisessa.³⁹ Kanttorit ovat perinteisesti johtaneet maallikoista koostuvia kirkkokuoroja. Tällä toiminnalla kanttorit tavoittavat säännöllisesti ja pitkäjänteisesti, ja useimmiten myös henkilökohtaisesti, suuren joukon riviseurakuntalaisia aivan toisessa mittakaavassa esimerkiksi pappeihin verrattuna.⁴⁰

Toisaalta kuorotoiminta on Pohjannonon tutkimuksen mukaan viime vuosina ollut seurakunnan musiikkitoiminnan vähiten kasvava osa-alue. Kuorotoimintaa elvyttämään onkin perustettu erilaisia ”laulamattomien” tai ”tavisten” kuoroja, joiden toivotaan osallistavan johtavan kirkkokuoroharrastukseen. On myös syntynyt erilaisia gospelkuoroja, jotka työllistävät säestystehtävissä erilaisia muusikkoja. Pohjannonon haastatteleva kanttori mainitsee, että perinteisempi seurakuntakuorotoiminta ei kasva samaa tahtia kuin esimerkiksi erilaiset nuorten aikuisten soitinryhmät tai aikuisten gospelryhmät, tai sellaiset ryhmät, jotka sekä laulavat että soittavat.⁴¹

Toinen puoli seurakuntien musiikkielämän muutoksessa liittyy kanttorin toimenkuvan laajenemiseen ”pelkästä” jumalanpalvelusten, kirkollisten toimitusten ja erilaisten piirien säestystehtävistä kohti laajempaa osallistumista seurakunnan eri työmuotoihin.⁴² Jotta kanttori voisi hoitaa yhä monipuolistuvaa seurakunnan musiikkielämää Pohjannonon tutkimuksen mukaan, kanttorin on kyettävä verkostoitumaan ja löytämään yhteistyökumppaneita.⁴³

³⁹ Pohjannonoro 2010, 10.

⁴⁰ Mts. 12.

⁴¹ Mts. 12–13.

⁴² Mts. 14.

⁴³ Mts. 16.

3.3 Esteettinen ja praksiaalinen filosofia

Professori Heidi Westerlund sekä professori Lauri Väkevä kirjoittavat *Musiikkikasvatus – näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen* -kirjan artikkelissaan, että 1970- ja 1980-lukujen Suomessa musiikkikasvatuksen filosofinen keskustelu keskittyi lähinnä didaktisiin näkökulmiin, joissa tavoitteena oli sitoa musiikin tiedolliset tavoitteet musiikillisiin käsitteisiin.⁴⁴ Jyväskylän humanistis-yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan tohtorikoulutettava Timo Kovanen kirjoittaa pro gradu -tutkielmassaan, että 1970-luvulla amerikkalainen Bennett Reimer julkaisi esteettistä filosofiaa koskevan teoksensa *A Philosophy of Music Education*. Kirjan näkemyksen mukaan musiikkikasvatuksen arvo on musiikin esteettisten muotojen ja rakenteiden itseisarvossa. Musiikki on tekemisen kohde. Musiikkikasvatuksen tarkoitus on parantaa yksilön herkkyyttä kokea esteettinen elämys, tunne. Esteettisen äärellä oleminen jalostaa yksilön tunteita ja on näin osallisena ihmisen kasvuun.⁴⁵ Musiikin maisteri Marianne Gustafsson Burgmann kirjoittaa *Trion* artikkelissaan, että 1800-luvun musiikin estetiikassa musiikilla oli kyky viedä kuulijansa täysin erilaiseen todellisuuteen.⁴⁶ Musiikki on aina osa sitä ympäröivää kulttuuria ja se heijastaa aikansa esteettisiä ihanteita.⁴⁷ Tärkeää esteettisen kokemuksen saavuttamiseksi on kuunnella, esittää, säveltää sekä käsitteellistää ja analysoida musiikkia.⁴⁸ Esteettisen filosofian mukainen musiikkikasvatus arvostaa siis musiikillisia lopputuloksia. Näitä ovat esimerkiksi kunkin ajan ”mestari-teokset”, esiintyminen tai valmiin teoksen analysointi. Musiikkikasvatuksen onnistuminen mitataan sen perusteella, millainen lopputulos, esteettinen kokemus, syntyi.

Tämän filosofian rinnalle nousi praksiaalisen filosofian mukainen ajattelutapa 1990-luvulla. Silloin julkaistiin David J. Elliottin *Music Matters* -teos, joka avasi keskustelun praksiaalisesta musiikkikasvatuksesta. Tämä toi filosofisen perustan musiikkikasvattajien keskuudessa vallalla olevalle ”tekemällä oppimisen” (*Learning by doing*) lähestymistavalle.⁴⁹ Praksiaalisen musiikkikasvatuksen olemus on jotakin käytännössä tehtävää

⁴⁴ Westerlund 2009, 93.

⁴⁵ Kovanen 2010, 8–9.

⁴⁶ Gustafsson Burgmann 2018, 9–10.

⁴⁷ Mts. 34.

⁴⁸ Kovanen 2010. 10.

⁴⁹ Westerlund 2009, 93.

asiaa, toimintaa. Musiikin merkitys ja arvo määrittyy sen mukaan, mikä merkitys sillä on ihmisen elämälle ylipäätään. Itsen kasvu, itsetuntemus ja nautinto musiikin tekemisen ja kuuntelemisen myötä ovat praksialaisen musiikkikasvatuksen tärkeimmät päämäärät. Haasteellinen toiminta ja erityisesti haasteen voittaminen tuottaa nautintoa ja itsen kasvua, jolloin juuri musiikillisen toiminnan kautta musiikkikasvatuksen päämäärät voidaan saavuttaa.⁵⁰ Kun esteettisen filosofian mukaan tunteet ovat saavutettavissa musiikin ominaisuuksien kautta, praksialaisen filosofian mukaan tunnekokemukset nousevat musiikillisesta tekemisestä.⁵¹

Heidi Westerlund sekä Lauri Väkevä kuvaavat *Musiikkikasvatus – näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen*-kirjan artikkelissaan kansainvälisesti tunnettua kiistaa Bennett Reimerin ja Elliottin välillä. Kiista laukaisi myös maassamme tutkimusprojekteja, joissa haastettiin esteettisen ja praksialaisen musiikkikasvatuksen vahva vastakkainasettelu. Suomalaisessa keskustelussa on haettu erilaisia välittäviä, kokonaisvaltaisia lähtökohtia, jotka auttaisivat musiikkikasvattajia hahmottamaan laajemmin musiikillisen kokemuksen ja käytännön monimuotoisuutta.⁵² Siinä missä esteettisen näkökulman keskeisenä innoittajana toimii musiikin ilmaisullisten piirteiden työstämisen merkitys osana tunnealueen kasvatusta, Elliottin praksialismi korostaa käytännöllisen muusiikkouden kehittämistä. Näkökulmien välinen kiista onkin kiertynyt pitkälti sen kysymyksen ympärille, miten musiikin yleinen kasvattava merkitys määritellään. Suomessa yleissivistävä musiikkikasvatus on ollut toiminnallista jo pitkään.⁵³

⁵⁰ Kovanen 2010, 13–14.

⁵¹ Mts. 13.

⁵² Westerlund 2009, 94.

⁵³ Mts. 100.

4 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tutkimukseni tavoite on tuottaa tietoa, joka koskee mielipiteitä ja kokemuksia. Tutkimukseni luonne on kvalitatiivinen, jonka takia tutkimustulokseni eivät ole yleistettävissä. Pyrkimyksenäni on päästä aiheessani pintaa syvemmälle syvällisen pohdinnan kautta. Mielestäni paras aineistonkeruumenetelmä tutkimuskysymyksieni ratkaisemiseksi on haastattelu. Haastattelin neljää Suomen evankelisten-luterilaisen kirkon kanttorin virassa olevaa henkilöä.

Haastattelu on metodina tutkijan aloitteesta alkava keskustelu. Tutkijan tarkoitus on vuorovaikutuksen keinoin saada tietoa tutkimuksensa aihepiiriin liittyvistä asioista. Haastateltavaa motivoi ainakin kolme asiaa: hän saa mielipiteensä kuuluviin ja saa kertoa kokemuksistaan. Lisäksi, jos hän on aikaisemmin ollut mukana tieteellisessä tutkimuksessa ja kokemus on ollut positiivinen, hän saa siihen uuden tilaisuuden.⁵⁴

Haastattelutilanteessa pyrin antamaan tutkittavalle mahdollisuuden omaehtoiseen ja mahdollisimman vähän ohjailtuun kerrontaan. Olen kiinnostunut tutkittavien omista kokemuksista heidän itsensä kertomana.

Tutkimusmenetelmäni ohjaavat fenomenologiset ja hermeneuttiset perusteet. Fenomenologiassa ja hermeneuttisessa ihmiskäsityksessä tutkimuksen teon kannalta ovat tärkeitä kokemuksen, merkityksen ja yhteisöllisyyden käsitteet. Haastateltavien suhde omaan elämäntodellisuuteensa korostuu. Fenomenologiassa kohteena on juuri merkitykset. Jokaisessa havainnossa kohde näyttäytyy havaittajan pyrkimysten, kiinnostusten ja uskomusten valossa. Saadun tiedon suhteen korostuu, miten minä tutkijana ymmärrän ja tulkiten haastateltavien sanallista ilmaisua.⁵⁵ Hermeneutiikalla tarkoitetaan yleisesti teoriaa ymmärtämisestä ja tulkinnasta.⁵⁶ Tutkimuksessani haastateltava pukee sanoiksi kokemuksensa seurakunnan musiikkikasvatuksen roolista aikuiskuoroissa. Hermeneuttisessa kirjallisuudessa kutsutaan esiymmärrykseksi sitä, miten luonnostaan ymmärrämme asiat. Tutkijalla on luontainen tapa ymmärtää tutkimuskohde jonkinlaisena jo

⁵⁴ Eskola 2007, 25–27.

⁵⁵ Aaltola 2007, 28–29.

⁵⁶ Mts. 31.

ennen tutkimusta.⁵⁷ Olen itsekin toiminut aikuiskuorojen parissa ja ajattelen musiikkikasvatuksen roolin olevan tietynlainen. Oleellista on, että tutkijana minun on aina kyseenalaistettava omat tulkintani, koska niitä ohjaa esiyymmärrys. Spontaanin esiyymmärryksen kyseenalaistaminen aloittaa tutkimus- ja ajattelutyön. Hermeneuttisessa kehässä tulkitaan useaan kertaan aineistoa ja aina otetaan välissä kriittinen suhtautuminen ja etäisyys.⁵⁸ Merkityskokonaisuudet ”nähdään”, kun vain syvennyttään aineistoon tarpeeksi.⁵⁹

Haastattelun muoto oli teemahaastattelu (ks. liite 2). Teorialukua kootessani tutustuin eri teorioihin, kirjallisuuteen ja aikaisempiin tutkimuksiin. Kokosin haastatteluni teemat niiden pohjalta, joka taas oikeutti tiettyjen kysymysten esittämisen. Taustalla oli lisäksi intuition herättämiä ajatuksia siitä, minkälaisista kysymyksistä voisi tulla hedelmällistä tietoa. Seuraavan luvun alussa kerron tutkimuksen toteutuksesta tarkemmin.

⁵⁷ Aaltola 2007, 32.

⁵⁸ Mts. 34–35.

⁵⁹ Mts. 39–40.

5 KANTTOREIDEN KOKEMUKSIA

5.1 Tutkimuksen toteutus ja vastaajien kuvaus

Valitsimme haastateltavat yhdessä ohjaajani kanssa. Kriteerinämme oli saada mukaan kanttoreita, jotka ovat hieman eri aikaan valmistuneita kanttoreita, ja joilla on aktiivinen kuoro tai kuoroja, jotka ovat saaneet osakseen suosiota. Suosiolla tarkoitan tässä esimerkiksi seuraavia asioita: kuoron laulajien määrä nousee tasaisesti tai kuoro on saanut positiivista huomiota omassa kunnassaan tai jopa valtakunnallisella tasolla. Maantieteellinen rajausta Etelä-Suomeen oli aiheellinen, jotta haastattelut olivat käytännössä mahdollista toteuttaa.

Otin haastateltaviin yhteyttä sähköpostilla ja ehdotin haastatteluajankohdaksi vuoden 2019 tammi-helmikuun vaihdetta (ks. liite 1). Varasin jokaiseen haastatteluun puoli-toista tuntia. Ennen oikeita haastatteluja tein harjoitushaastattelun yhdelle Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kanttorille, joka on ollut virassa useita vuosia ja pitänyt aikuiskuoroa virassa ollessaan. Toteutin haastattelut kanttoreiden oman seurakunnan kokoustiloissa yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta, jonka kanssa päädyimme tapaamaan ohjaavan opettajan työhuoneessa. Haastateltavien oli tarkoitus vastata kanttorina, jonka takia seurakunnan tila tuntui sopivalta. Haastattelin asiantuntijoita opiskelijana, mutta vuorovaikutus välillämme osoittautui siitä huolimatta hyvin tasavertaiseksi. Käytimme keskustelun aikana normaalia suomen yleiskieltä sekä musiikin termejä.

Haastatteluni alkuun kerroin kuka olen ja mitä tutkin. Sen jälkeen jatkoin kysymyksillä, jotka olin valmiiksi määritellyt. Kysyin, milloin haastateltava on valmistunut, entä mistä yksiköstä, mihin on syventynyt opinnoissaan, minkälaisia pedagogisia opintoja on suorittanut, kuinka kauan on ollut nykyisessä virassaan, ja lopuksi viran työtehtävät tärkeysjärjestyksessä. Näiden jälkeen pyysin haastateltavaa kertomaan musiikkikasvatuksen roolista aikuiskuorotyössä. Olin päättänyt teemat etukäteen ja pidin listaa teemoista

edessäni haastattelun ajan. Varmistin, että kaikki teema-alueet tulee käytyä läpi, mutta niiden laajuus ja järjestys saivat kuitenkin vaihdella.⁶⁰

Nimesin haastateltavat sukupuolineutraaleilla nimillä: Kuu, Rae, Kaari ja Taimi. Esitteen seuraavaksi haastateltavat ja seuraavissa alaluvuissa heidän vastaustensa perusteella saamani tutkimustulokset.

Kuu valmistui musiikin maisteriksi vuonna 1990 Sibelius-Akatemian Kirkkomusiikin osastolta Helsingissä. Hänen pääaineensa oli kirkkomusiikki ja syventymiskohteensa urut. Hän suoritti opintojensa aikana uruista C-tasosuorituksen. Suoritusten nimet ovat vaihdelleet eri vuosina. Tässä tutkimuksessa käytän nykyistä termiä ”tasosuoritus”. Hänen tutkintonsa huonoin arvosana oli kuoronjohdosta. Pedagogisista opinnoista hän kävi vain yhden pakollisen kurssin. Kuu on ollut nykyisessä B-kanttorin⁶¹ virassaan 30 vuotta ja työskennellyt yhteensä 40 vuotta kanttorina. Kuun mielestä viran työtehtävät tärkeysjärjestyksessä ovat: (1) messut, (2) toimitukset, (3) kuorotyö, (4) kasvatustyö: rippikoulu- ja lapsityö, (5) kokoukset. Kuu kertoi, ettei hänen opiskeluaikanaan tarvinnut tehdä yhtäkään B-tasosuoritusta. Kuoronjohtamisesta hän on innostunut työskennellessään, eikä keksi parempaa tapaa tehdä kanttorin työtä kuin kuorotyö. Kuulla on kaksi sekakuoroa (SATB): aloittelevien laulajien kuoro ja gospelkuoro. Laulamattomien kuorossa on noin 200 jäsentä, jotka ovat 50–80-vuotiaita. Gospel-kuorossa on noin 60 jäsentä, joista suurin osa on työikäisiä.

Rae valmistui musiikin maisteriksi vuonna 2000 Sibelius-Akatemian Helsingin yksiköstä. Hänen pääaineensa oli kirkkomusiikki ja hän syventyi kolmeen eri aineeseen: kuoronjohtoon, urkuihin ja tutkimukseen. Hän suoritti sekä kuoronjohdossa että urkujensoitossa B-tasosuorituksen ja laati myös tutkielman (40op). Pedagogisista opinnoista hän on suorittanut kirkkomusiikkiopintojen pakolliset pedagogiikkaopinnot sekä urkpedagogiikasta yhden kurssin. Nykyisessä virassaan hän on ollut 16 vuotta ja on yhteensä työskennellyt kanttorina 19 vuotta. Viran työtehtävät tärkeysjärjestyksessä olivat tällä hetkellä hieman painottuneet normaalista poikkeavasti, koska hän sijaistaa A-kanttorin virkaa. Sen takia viran työtehtävät jakautuvat hallinnon ja esimiestehtävien sekä

⁶⁰ Eskola 2007, 27–28.

⁶¹ Käsillä olevassa kirjallisessa työssä kerronnan sujuvuuden vuoksi eri tasoista kanttorin viroista käytetään niiden yleisiä puhekielisiä ilmaisuja A-, B- ja C-kanttorin virka (A-virka = Laajaa yliopistotutkintoa edellyttävä kanttorin virka, B-virka = Ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävä kanttorin virka ja C-virka = Muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävä kanttorin virka).

musiikin välille tasan. Hallintoon ja esimiestehtäviin kuuluu muun muassa kokoukset ja budjetin tekeminen. Musiikkiin liittyvät työtehtävät tärkeysjärjestyksessä hänen mielestään ovat: (1) messut ja toimitukset (2) kuorotoiminta (3) omat laulutunnit. Rakeen pedagogisten opintojen määrä oli jo huomattavasti suurempi kuin Kuun. Hän suoritti kuoronjohdosta B-tasosuorituksen, millä voi olla yhteys hänen kuoronsa ohjelmistoon, joka koostuu isoista klassisista teoksista. Rakeen kamarikuorossa (SATB) on 33 laulajaa. Laulajat ovat 30–70-vuotiaita, joista suurin osa ovat 50–60-vuotiaita.

Kaari valmistui Sibelius-Akatemian oopperakoulutuksesta ja esittävän säveltaiteen koulutusohjelmasta pääinstrumenttinaan laulu vuonna 1995. Hän opiskeli kirkkomusiikkia Kuopion yksikössä kaksi ja puoli vuotta vuodesta 1982 eteenpäin ja sai Kirkkohallituksen erivapauspäätöksellä kirkkomusiikin pätevyyden vuonna 1998. Hän on suorittanut esittävän säveltaiteen laulumusiikin osastolla A-tasosuorituksen laulusta sekä suorittanut laulunopettajan pätevyysopinnot. Pätevyysopintoihin kuuluvat opettajan yleiset pedagogiset opinnot sekä laulupedagogiikan syventävät opinnot. Nykyisessä B-kanttorin virassa hän on toiminut 18 vuotta. Hänen seurakuntansa musiikkielämä on hänen mielestään viran tärkein tehtävä. Siihen liittyy kolme eri osa-aluetta: (1) klassinen musiikki, (2) kevyt musiikki ja (3) liturginen musiikki. Tämän jälkeen hän luetteloi käytännön kannalta viran tehtävät tärkeysjärjestykseen: (1) jumalanpalvelusmusiikki, (2) kuorotoiminta, (3) hautajaiset, toimitukset ja konserttitoiminta. Kaari oli haastateltavista ainoa, jonka syventymiskohde sekä solistisesti että pedagogisesti oli laulu. Hän pitää erityisen tärkeänä tätä vahvuutta. Hänen mielestään kuorossa koulutetaan laulajia ja laulupedagoginen osaaminen näin korostuu. Kaaren kuorossa (SATB) on 25 laulajaa. Kuorolaisista suurin osa on 25–40-vuotiaita. Nuorin laulajista on 19-vuotias ja mukana on yksi eläkeläinen.

Taimi valmistui Sibelius-Akatemian Helsingin yksiköstä Kirkkomusiikin osastosta vuonna 2012. Toisen maisterin tutkinnon hän suoritti Sibelius-Akatemian esittävän säveltaiteen koulutusohjelmassa pääsoittimenaan urut valmistuen vuonna 2015 ja suoritti uruista A-tasosuorituksen. Taimi suoritti opintojensa aikana urkujenopettajan pätevyysopinnot, joihin kuuluvat opettajan yleiset pedagogiset opinnot sekä urkupedagogiikan syventävät opinnot. Hän on toiminut nykyisessä B-virassaan kolme vuotta ja työskennellyt kanttorina yhteensä viisi vuotta. Viran työtehtävät hänen mielestään tärkeysjärjestyksessä ovat: (1) messut, (2) toimitukset, (3) kaksi kuoroa, (4) palvelutalo- ja

vankilakäynnit. Hän tekee työtään kuitenkin ”kuorot edellä”; kuorotyö ohjaa hänen toimintaansa. Taimi kertoi haastattelun aikana, että hänen pitämänsä kuoroharjoitukset ovat vahvasti pedagogisia tapahtumia. Hänen kuorolaisensa ovat aloittelijoita eivätkä esimerkiksi lue nuotteja, joten pedagoginen osaaminen korostuu. Kaaren ja Rakeen kuorolaisista jopa puolet lukevat nuotteja, jonka takia erilaiset opetusmenetelmät Taimin kuoron ja näiden välillä ovat perusteltuja. Taimin kuoro on naiskuoro (SA). Heitä on 25 ja he ovat työikäisiä.

Kuorotyö osui suunnilleen samaan kohtaan kaikkien haastateltavien mainitsemassa tärkeysjärjestyksessä. Kuu, Taimi ja Rae sijoittivat kuorotyön messujen ja toimitusten jälkeen. Kaari asetti jumalanpalvelusmusiikin ensimmäiseksi, kuorotoiminnan toiseksi ja toimitukset kolmanneksi. Kaikkia yhdisti se, että messu, tai yleisemmin jumalanpalvelusmusiikki, oli viranhoidon tärkein tehtävä. Tämä huomio vastaa Pohjannoron⁶² saamaa tulosta kanttoreiden ydinosamistarpeista kanttoreiden näkökulmasta.

Taimi, Rae ja Kuu ymmärsivät kysymykseni tärkeysjärjestyksestä niin, että mihin kuluu eniten aikaa normaalin viikon aikana. Kaari taas aloitti sillä, että hänen virkansa tärkein tehtävä on hänen seurakuntansa musiikkielämä, johon kuuluu kolme hänen mainitsemaansa musiikin tyyliä. Toisin sanoen, Kaari lähti vastauksessaan liikkeelle musiikista eikä viikoittaisen ajankäytön näkökulmasta.

Haastateltavien pedagogisten kurssien määrä vaihteli, mutta haastattelujen perusteella kaikilla on opintojensa ja kokemustensa kautta paljon pedagogisia valmiuksia. Pohjannoron⁶³ tutkimus osoitti, että pedagogiset valmiudet vaihtelevat kanttoreiden kesken. Minun otantani osoittautui sellaiseksi, että kaikilla on paljon pedagogisia valmiuksia, mutta painotukset vaihtelevat.

Seuraavassa luvussa käsittelen tuloksia peilaten niitä sekä olemassa olevaan tutkimustietoon että *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisun ilmaisemiin musiikkikasvatuksen tavoitteisiin kirkollisessa työssä.

⁶² Pohjannoro 2010, 7.

⁶³ Mts. 7.

5.2 Tutkimustulosten esittely

Pyysin haasteltavaa kertomaan, millaisena hän näkee musiikkikasvatuksen roolin omassa aikuiskuorotyössään. Kuun ensimmäinen lause, kun kysyin asiaa, oli: ”*No onhanse ihan hirveen iso osa sitä sen kaiken musan tekemisen ja sosiaalisuuden lisäksi.*” Rakeen ensimmäinen lause oli: ”*Nii, tuo sitten se vaikee kysymys. [– –] mitä siellä tapahtuu siinä tilanteessa aikuisten kanssa. Nii, ja mikä on sitten musiikkikasvatus.*” Kaaren ensimmäinen lause oli: ”*No siis erittäin merkittävänä, niinku tossa jo alussa kerroin [– –] Eliikkä, että koulutetaan niitä laulajia. Ja tässä tulee juuri tämä laulopedagoginen osaaminen ja ymmärtäminen ja sen käyttöönotto aivan elimellisen tärkeäksi.*” Taimin ensimmäinen lause oli: ”*No kysymyshän on ihan kauheen laaja, sillai myöski ihan jo lähtien siitä, et mikä tavallaan ajatellaan musiikkikasvatukseks, koska siin on niin monta ulottuvuutta.*”

Ensimmäisistä kommenteista yleensä paljastuu jotakin oleellista. Rakeelle ja Taimille musiikkikasvatus-käsite oli vaikea rajata. He molemmat miettivät mitä ulottuvuuksia siihen liittyy ja mitä ei. Haastattelun edetessä asia selkeytyi heidän kohdallaan. Kuun ja Kaaren ennakkokäsitys oli jo haastattelun alussa, että musiikkikasvatuksen rooli on merkittävä ja iso osa kuorotyötä. Voi olla, että Rae ja Taimi pitivät musiikkikasvatuksen roolia yhtä merkittävänä, mutta eivät vain osanneet täysin ilmaista sitä, koska he olivat epävarmoja siitä, mitä kaikkea musiikkikasvatus on.

Käsitykseni on, että asiat, jotka haastateltavilla tulevat ensimmäisenä mieleen, ovat heille tärkeitä ja ominaisia. Taimi ja Kuu jatkoivat kysymykseen vastaamista kertomalla heidän musiikillisesta taustastaan ja lähtökohdistaan. Taimi kertoi, että hänen luonteensa on opettaja ja hän kokee, että hänen pitämänsä kuoroharjoitukset ovat vahvasti pedagogisia monella tapaa. Hän kertoo olevansa aloittelijaporukan vetäjä mieluummin kuin yksityiskohtien hioja. Kuu taas kertoi, että hän on oppinut kanttorinuransa alussa, että kaikista tärkeintä on kutsua ja houkuttaa ihmisiä kirkkoon ja kirkon yhteyteen. Hän tunnistaa toimivansa edelleen sen mukaisesti. Tulkintani siitä, miksi he alkoivat avaamaan aluksi omaa historiaansa, on että Kuu ja Taimi näkevät omien lähtökohtiensa ja musiikillisen historiansa olevan suoraan yhteydessä siihen, millaisia kasvattajia ja kantoreita he ovat.

Rae jatkaa ajatustaan musiikkikasvatuksen roolista kertoen siitä, mikä hänen tehtävänsä on kuoronjohtajana. Hän toimii kuoroharjoituksissa muusikkona sekä diplomaattina. Hän kokee diplomaattina toimimisen vaativana ja tarkoittaa sillä sellaista ihmistä, joka pitää huolen, että asiat toimivat, kaikki ymmärtävät mitä tehdään ja joka huolehtii, että kaiken tasoiset laulajat oppivat jotakin uutta. Kaari kertoi jo ensimmäisen lauseen aikana hänen päämääränsä ja laulopedagogiikan tärkeyden.

5.2.1 Musiikkikasvatukselliset tavoitteet kuorotoiminnassa

Seuraavissa alaluvuissa esittelen haastateltavien vastauksia teemoittain, joiden järjestys mukaillee osaksi haastattelun runkoa (ks. liite 2 *Haastattelun runko*). Poiketen haastattelun rungosta, lisäsin alaluvun *Ohjelmisto*, yhdistin arvot ja asenteet yhteiseksi luvuksi ja siirsin kyseisen luvun käsittelyn viimeiseksi. Tulkitsen ja analysoin vastauksia teoriataustan ja aikaisemman tutkimustiedon valossa.

Haastateltavat kertoivat yleisiä kehysajatuksia kuoron tärkeimmistä tavoitteista. He pohjivat myös omaa rooliaan ja työskentelytapojaan. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että kuoroon tullaan ensisijaisesti musiikin takia, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta.

Kaaren mielestä tärkeintä on kuorolaisten kokonaisvaltainen kehittyminen ja hauskanpito. Tavoite on, että kuoron kvaliteetti nousisi kehittämällä heidän taitojaan ja ymmärrystään musiikista. Kaaren kuorossa ei ole pääsykokeita, eikä ketään kehoteta lähtemään pois. Hän kokee tehtäväkseen kouluttaa niitä laulajia, jotka haluavat olla kuorossa.

Kaari kertoo vielä, että jokainen kuorolainen on yksilö. Kun kuorolainen löytää itsensä, hän voi sitä kautta löytää muun porukan, ja siitä syntyy paras tulos. Kaaren musiikkikasvatuksellisia ajatuksia tukee praksiaalisen filosofian mukainen musiikkikasvatus, jonka mukaan musiikkikasvatuksen päämäärät ovat itsen kasvu, itsetuntemus ja nautinto. Kaari mainitsee asioista vain hieman eri sanoin. Tulkitsen kokonaisvaltaisen kehittymisen olevan verrattavissa itsen kasvuun, itsetuntemuksen itsensä löytämiseen ja

nautinnon siihen, että hän kehittää laulajien taitoja ja ymmärrystä musiikista, mikä taas lisää kuorolaisten mahdollisuuksia saavuttaa tavoite ja saada tätä kautta nautintoa.⁶⁴

Kaari pohtii, miten hahmotamme musiikkia. Kaaren mukaan täytyy olla oma idea, joka ilmenee näkyväksi. Ihminen ensin ymmärtää jonkun ilmiön, sitten se tulee ”metodisena askeleena” yksilön omaan tuntemukseen ja välittyy ulospäin. Siitä Kaaren mielestä voi syntyä koskettava asia. Taimi puhuu, että jos kuorolaisen mielestä laulu on koskettava ja se herättää jonkun tunteen, se on todella arvokas asia. Tulkitsen Taimin puheesta, että laulussa on ominaisuuksia, jotka yhdessä muodostavat esteettisen kokemuksen laulajassa.

Seurakunnan musiikkikasvatus -julkaisun⁶⁵ henkilökohtaisen tavoitealueen yksi päätaivoitteista on musiikin merkitys tunne-elämälle. Musiikkikasvatuksen seurakunnassa tulisi tukea yksilön kykyä ilmaista tunteitaan musiikin keinoin. Kaari ja Taimi mainitsevat, että kuorolaisten kokemat tunteet musiikkia tehdessään sekä yleisössä heräävät tunnekokemukset ovat arvokkaita. Esteettisen filosofian mukaan musiikkikasvatuksen tavoite on parantaa yksilön kykyä saavuttaa esteettinen elämys, tunne.⁶⁶ Kaaren ajatus siitä, että yksilön täytyy ensin ymmärtää jokin ilmiö musiikissa, voisi tarkoittaa esimerkiksi jotakin musiikillista ilmiötä teoksessa. Jos hänen ajatuksensa on näin, ja se herättää laulajassa jonkin tuntemuksen, joka koskettaa yksilöä itseään sekä yleisöä, hän puhuu esteettisen filosofian mukaisesta ajatuksesta. Jos taas Kaari tarkoittaa ilmiöllä jotakin musisointiin liittyvää, esimerkiksi vuorovaikutuksessa toisten laulajien kanssa koettua tunne-elämystä, hän puhuu praksialaisen filosofian mukaisesta ajatuksesta, jossa musisoinnista tulevat tunne-elämykset ja merkityssuhteet ovat tärkeitä.⁶⁷ Rae ja Kuu eivät puhuneet haastattelun aikana kuorolaisten tunnekokemusten merkityksestä.

Kuu ja Taimi ovat kiinnostuneita myös niistä, jotka eivät ole vielä mukana toiminnassa. Taimi kokee, että laulu kuuluu kaikille ja kaikkien tulisi päästä tekemään musiikkia. Myös Kuu miettii, miten kirkosta vieraantuneita ihmisiä saisi mukaan toimintaan. *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisun seurakunnallisen tavoitealueen kuudes päätaivoite puhuu seurakuntalaisten perehdyttämisestä seurakunnan musiikkitarjontaan.⁶⁸

⁶⁴ Kovanen 2010, 13–14.

⁶⁵ Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989, 14.

⁶⁶ Kovanen 2010, 11.

⁶⁷ Mts. 13.

⁶⁸ Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989, 22–23.

Luulen, että Kuulla ja Taimilla on tavoitteen mukainen ajatus musiikkikasvatustyössään kanttorina.

Rae kertoo, että tärkein asia, mitä hän arvostaa kuoronjohtajassa on se, että johtaja kuuntelee juuri sen kuoron ääniä, jonka kanssa tekee sillä hetkellä töitä. Oleellista on kyky reagoida siihen, mitä kussakin yksittäisessä hetkessä tapahtuu. Ensimmäisistä harjoituksista alkaen Rae pyrkii siihen, että jokainen kuorolainen tietää mitä tehdään, mihin pyritään ja mistä lauletaan. Rae miettii heti perään: ”*Onks se kasvatusta? Ehkä.*”

Rae jatkaa, että aikuisten parissa tehdään yhdessä musiikkikasvatusta. Käytännön syistä hän on johtaja, mutta töitä tehdään yhdessä. Rakeen mukaan työskentelyn laatu paranee toisiin tutustumisen myötä. He menevät yhdessä ”maaliin”, mutta Rae on vastuussa lopputuloksesta, koska hän saa palkkaa. Hän korostaa, että on tärkeää varata tarpeeksi paljon harjoitusaikaa. Rakeen kuoron motto onkin, että: ”Työt tehdään ajoissa”. Rakeen mielestä kaikki haluavat, että lopputulos on mainio ottaen kuitenkin huomioon, että kuorolaisilla on erilaisia päiviä ja he ovat keskenään musiikillisilta taidoiltaan eri tasolla. Kun keikka tulee, työt on tehty ja pidetään vain hauskaa.

Esteettisen filosofian mukaan musiikkikasvatuksen arvo on musiikin esteettisten muotojen ja rakenteiden itseisarvossa.⁶⁹ Rae tavoittelee mahdollisimman korkealaatuista musiikillista lopputulosta, joka tukee esteettisen filosofian mukaista ajatusta. Taas praksi-aalisen filosofian mukaan musiikkikasvatus on pohjimmiltaan kontekstisidonnaista ja tavoitteellista musiikin tekemistä.⁷⁰ Rakeen ajatukset töiden tekemisestä yhdessä sekä työskentelyn laadun parantumisesta toisiin tutustumisen myötä tukevat praksiaalista ajatusta. Toisin sanoen, Rae tavoittelee laadukkaalla, tehokkaalla ja kurinalaisella työskentelyllä mahdollisimman hyvää lopputulosta. Hänen ajatuksensa musiikkikasvatuksen roolista sisältää sekä praksiaalisen että esteettisen filosofian mukaisia piirteitä.

⁶⁹ Kovanen 2010, 10.

⁷⁰ Mts. 12.

5.2.2 Seurakunnan musiikkikasvatus

Musiikkikasvatus seurakunnassa -julkaisun⁷¹ yleistavoite on: ”*Kirkon musiikkikasvatuk-
sen tavoitteena on auttaa ihmistä ymmärtämään musiikin merkitys kirkossa, kokemaan
musiikki tärkeäksi kasvulleen kristittyinä ja löytämään elämässään musiikillisen ilmai-
sun mahdollisuuksia.*” Seuraavaksi analysoin vastaajien ajatuksia liittyen seurakunnan
musiikkikasvatukseen.

Kaikkien haastateltavien kuorot laulavat säännöllisesti messuissa ja jumalanpalveluk-
sissa. Kuu kiteyttää asian sanoen: ”*Emmä vois kuvitella, et olis seurakunnan kuoro,
joka ei laulais messuissa.*” Tämä huomio on yhtenevä Tuovisen artikkelin⁷² kanssa,
jonka mukaan kuorojen toimintaan kuuluvat säännöllisesti jumalanpalvelustehtävät ja
osallistuminen monipuolisesti muuhunkin seurakunnan toimintaan. Kun esimerkiksi Ra-
keen kuoro on messussa mukana, he tukevat seurakuntaa olemalla paljon mukana yh-
teislaulussa eli virsissä. *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisun mukaan virsitunte-
mus lähentää ihmistä jumalanpalvelukseen.⁷³ Voisi siis päätellä, että Rakeelle sekä
muille haastateltaville on tärkeää, että kuorolaiset oppivat virsiä, koska kaikkien kuorot
laulavat säännöllisesti messuissa ja jumalanpalveluksissa. Kukaan vastaajista ei mainin-
nut termiä *virsikasvatus*. Tulkitsen tämän niin, että vastaajat eivät rajaa hengellistä mu-
siikkia vain virsiin, tai pidä virsien asemaan korkeampana kuin muuta hengellistä mu-
siikkia.

Musiikkikasvatus seurakunnassa -julkaisun⁷⁴ henkilökohtainen tavoitealue käsittelee
kysymystä: Miten musiikki tukee ihmistä hänen persoonallisessa kasvussaan kristit-
tyinä? Ajatukseni on, että messuissa ja jumalanpalveluksissa mukana oleminen säännöl-
lisesti tukee kuorolaisten kasvua kristittyinä. Näin ollen kaikkien haastateltavien musiik-
kikasvatustyö tukee julkaisun tavoitetta. Lisäksi julkaisussa⁷⁵ mainitaan, että musiikki-
kasvatuksen tavoitteiden tulee ankkuroitua sekä Raamattuun että musiikin teologisiin

⁷¹ Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989, 6.

⁷² Tuovinen 2003, 444.

⁷³ Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989, 21.

⁷⁴ Mts. 7.

⁷⁵ Mts. 28.

perusteisiin. Tulkitsen messuissa ja jumalanpalveluissa mukana olemisen tukevan tätä ajatusta.

Seurakunnallinen tavoitealue pyrkii vastaamaan kysymykseen: Miten musiikki tukee ihmistä hänen kasvussaan seurakunnan yhteydessä?⁷⁶ Seuraavaksi analysoin haastateltavien ajatuksia, jotka liittyvät tähän kysymykseen.

Kuu pyrkii siihen, että jumalanpalveluskasvatus ja seurakuntaan kuuluminen olisi mahdollisimman luonnollista ja kivaa, eikä hengellistä elämää tarvitsisi erottaa muusta elämästä. Kuu vastuuttaa kuorolaisiaan messun avustajiksi ja opettaa käytännöistä tietämättömille kuorolaisille, miten messussa toimitaan. Kuu onkin sitä mieltä, että saa olla ”ovela kuin kettu”, kun houkuttelee ihmisiä kirkon yhteyteen. Kuu ”kasvattaa ja uittaa” pikkuhiljaa kuorolaisia seurakuntaelämään ja uskoon: ”*Yritän syöttää sisään siihen jumalanpalveluselämään näitä tuiki tavallisia ihmisiä*”.

Mitä enemmän Taimi tekee kanttorin työtä, sitä enemmän hän kokee olevansa seurakunnan työntekijä, eikä muusikko. Hän haluaisi koota ihmisiä seurakunnan yhteyteen ja sen toimintaan. Tämä on hänen mielestään tärkeämpää kuin se, että musiikki olisi erityisen korkeatasoista. *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisun⁷⁷ seurakunnallisen tavoitealueen neljäs päätavoite on musiikki yhteyden ilmentäjänä ja edistäjänä. Musiikkikasvatuksen tulisi auttaa kuorolaista kokemaan seurakuntayhteyden vahvistumista musiikkia harjoittaessaan. Tulkitsen Kuun ja Taimin ajatuksien vastaavan julkaisun tavoitetta.

Taimin neljäs etukäteen kirjoittama musiikkikasvatuksen olemusta kuvaava asia on seurakunnan musiikkikasvatus (ks. luku 5.2.5 *Musiikin opetus*). Hänellä on selkeä päämäärä, jonka mukaan hän ja hänen kuoronsa tekevät musiikkia kirkolle. Taimin tavoite on, että kuorolaiset ymmärtävät musiikin tärkeyden seurakunnassa. Taimin mukaan kuoron täytyy kasvaa seurakuntakulttuuriin, jotta he tietävät, miten toimitaan, esimerkiksi musiikillisesti. Taimi kokee, että hänen vastuullaan on huolehtia, että kuorolaisia on musiikkikasvatettu niin, että he tietävät, miten musiikki palvelee seurakunnassa. Messukeikan lähestyessä asiat käydään läpi. Välillä he puhuvat kappaleiden hengellisestä sisällöstä, mutta yleensä hän antaa jokaiselle vapauden miettiä niitä itse. Hän toivookin ihmisten kokevan kuoron hengellisesti matalan kynnyksen kuorona. Tulkitsen

⁷⁶ Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989, 7.

⁷⁷ Mts. 19.

niin, että Taimille on selvää, miksi hän tekee musiikkia ja mikä sen merkitys hänelle on, muttei vaadi kuorolaisten ajattelevan hänen kanssaan hengellisistä asioista samalla tavalla.

Kuun ja Taimin musiikkikasvatustyö ulottuu sekä niihin, jotka jo ovat toiminnassa mukana, että erityisesti niihin, jotka eivät vielä ole mukana. Tulkitsen tämän vastaavan *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisun⁷⁸ yleistavoitteen kohtaa, jossa musiikkikasvatuksen tulisi auttaa ihmistä löytämään elämässään musiikillisen ilmaisun mahdollisuuksia. Kuu ja Taimi tutustuttaa seurakuntalaisia musiikkitoimintaan, esimerkiksi kuoroihin, jotka ovat täynnä musiikillisen ilmaisun mahdollisuuksia. Lisäksi julkaisun seurakunnallisen tavoitealueen⁷⁹ mukaista on esimerkiksi se, että heidän molempien musiikkikasvatukseen kuuluu opettaa, miten seurakunnassa toimitaan musiikillisesti, tai ainakin pitää huoli siitä, että kuorolaiset sen tietävät.

Taimin mukaan kuorolaiset ovat esiintyessään mukana vaikuttamassa siihen, että joku ihminen saattaa kokea jotakin yhteyttä. Hän tarkoittaa yhteydellä pyhän kokemista, joka saa olla henkilökohtainen asia. Taimi toivoo, että jokainen kuorolainen tuntisi Jumalan puhuttelevan häntä hänen laulaessaan. Saman toiveen voi tulkita Kuun haastattelusta, kun hän kertoo vaativansa, että hänen kuorolaisensa seisovat hengellisten sanojen takana ja heistä täytyy näkyä, että he tarkoittavat sitä mitä sanovat. *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisussa mainitaan yhdeksi musiikkikasvatuksen seurakunnalliseksi pää-tavoitteeksi se, että yksilön tulisi pystyä ilmaisemaan sisäistä uskoaan ja vastaamaan Jumalan puhutteluun musiikin avulla.⁸⁰ Taimin ja Kuun musiikkikasvatus kohtaa julkaisun tavoitteen kanssa.

Tulkintani mukaan Kuu ja Taimi toimivat kanttoreina ensisijaisesti seurakunnan työntekijöinä eikä muusikkoina. Päinvastoin, Kaaren ja Rakeen näkemys seurakunnan musiikkikasvatuksesta on ensisijaisesti musiikista lähtevää; he toimivat tulkintani mukaan lähtökohtaisesti muusikkoina. Kaari aloitti musiikillisesta näkökulmasta jo viran työtehtäviin liittyvän kysymykseni kohdalla (ks. luku 5.1 *Tutkimuksen toteutus ja vastaajien kuvaus*). Kaaren mielipide onkin, ettei hänen kuulu puuttua kuorolaisten henkiseen tasoon, moraaliin tai uskoon. Hänen mukaansa riittää, että sekä hän että kuorolaiset

⁷⁸ Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989, 6.

⁷⁹ Mts. 21.

⁸⁰ Mts. 18.

toimivat eettisen ihmisen tavoin. Rae taas ilmaisee asian niin, että kuoroon voi tulla, vaikkei muuten kuuluisi kirkkoon. Hän ei tulkitse hengellisiä tekstejä, vaan kuorolaiset voivat tehdä sen itse halutessaan. Rakeen mukaan ei saa olla hiljaa siitä, miksi tehdään kirkollista musiikkia, mutta kaikki kuorolaiset kuitenkin ottavat hengellisestä ulottuvuudesta sen, minkä haluavat.

Pohjannonon⁸¹ tutkimus osoittaa, että kanttorin kasvatukselliset tehtävät kuorotoiminnassa ovat osa seurakunnan keskeistä työtä hengenenelämän hoitamisessa ja vahvistamisessa. Vastaajat olivat jättäneet hengellisen tulkinnan ja henkisen tason ajatukset kuorolaisen omalle vastuulle. Koen haastattelujen ja Pohjannonon tutkimuksen välillä olevan hieman ristiriitaa. Toisaalta, vastaajien valinta laulattaa hengellistä musiikkia ja puhua siitä nousevista teemoista yleisellä tasolla tukee laulajien hengenenelämän vahvistumista.

Kaikki haastateltavat haluavat, että heidän kuorolaisensa ymmärtävät, mistä he laulavat, milloin ja miksi. Heillä oli yhtenevä mielipide siitä, että kirkkovoosi muodostaa raamit, miksi mitään tehdään ja milloin. Vastaajien painotukset erosivat toisistaan sen suhteen, onko musiikilla ensisijaisesti itseisarvo vai palvelutehtävä. *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisun seurakunnallisen tavoitealueen ensimmäinen päätavoite on se, että yksilön tulisi ymmärtää musiikkikasvatuksen avulla musiikin merkitys ja asema seurakunnassa.⁸² Palveluarvon lisäksi tulisi ymmärtää musiikin itseisarvo. Se on kirkon tunto-merkki ja osa sen olemusta.

Palvelutehtävään liittyy *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisun⁸³ mukaan esimerkiksi se, että musiikin tehtävä on toimia evankeliumin viestittäjänä. Tulkitsen Taimin haastattelusta, että hän painottaa ensisijaisesti musiikin palveluarvoa. Taimi valitsee kuoronsa ohjelmistoon vain hengellistä musiikkia, jonka avulla evankeliumia voi viestittää (ks. luku *Ohjelmisto*). Taimi myös kokee, että hänen vastuullaan on huolehtia, että kuorolaisia on musiikkikasvatettu niin, että he tietävät, miten musiikki palvelee seurakunnassa. Hänen mukaansa kirkossa laulaminen ei ole vain laulamista, vaan musiikilla on palvelutehtävä. Toisaalta Taimin mukaan kuoron täytyy kasvaa seurakuntakulttuuriin, jotta he tietävät, miten toimitaan, esimerkiksi musiikillisesti. Tässä kohtaa hän

⁸¹ Pohjannonoro 2010, 10.

⁸² *Musiikkikasvatus seurakunnassa* 1989, 15–16.

⁸³ Mts. 15–17.

puhuu musiikin itseisarvosta eli musiikista kirkon tuntomerkinä ja osana kirkon olemusta.

Kuu painottaa tulkintani mukaan molempia musiikin olemuksia yhtä paljon. Kuu esimerkiksi valitsee kuorojensa ohjelmistoon hengellistä tai ”harmaalla alueella” olevaa musiikkia, joissa on vähintään lähimmäisen rakkauden ulottuvuus (ks. luku *Ohjelmisto*). Kaari kertoo samasta asiasta niin, että hän ajattelee kevyen musiikin olevan vuoropuhelua lähimmäisten kesken. Tulkintani mukaan lähimmäisen rakkaudesta tai lähimmäisten välisestä vuoropuhelusta puhuttaessa haastateltavat puhuvat musiikin palveluarvosta seurakunnassa. Toisaalta silloin, kun Kuu puhuu siitä, että hänen mielestään kuorolaiset ymmärtävät, että seurakunnan kuorossa lauletaan hengellistä musiikkia, hän puhuu musiikin itseisarvosta.

Kaaren mukaan pyhyiden aspekti on mukana gregoriaanisessa yksinlaulussa ja klassisessa laulussa (ks. luku *Ohjelmisto*). Pyhyiden aspektilla hän tarkoittaa vuoropuhelua minun ja Jumalan välillä. Hän haluaa, että kuorolaiset tiedostavat tämän ja toivoo, että tätä musiikkia painotettaisiin seurakunnassa eniten. Tulkitsen Kaaren puhuvan tässä musiikin itseisarvosta, jota hän ensisijaisesti painottaa.

Haastattelun perusteella en löytänyt Rakeen puheesta asioita, joissa hän puhuisi musiikin palveluarvosta seurakunnassa. Kuitenkin kun lähetin luvut 5 ja 6 sähköpostilla haastateltaville tarkistettaviksi ennen työni julkaisua, Rae täydensi haastatteluaan kertomalla musiikin palvelevan seurakuntaa. Hän kertoi esimerkiksi musiikin tasoittavan eri hengellisiä näkemyksiä. Musiikin palvelutehtävä on hänelle niin selkeä asia, ettei hän haastattelun aikana maininnut sitä erikseen.

5.2.3 Musiikin opetus

Musiikin opetuksessa suurimmat eroavaisuudet johtuvat kuorolaisten musiikillisesta tasosta ja tarkemmin siitä, lukevatko kuorolaiset nuotteja vai eivät. Nuotinlukutaito vastaajien kesken jakautui seuraavasti: Kaaren kuorolaisista suurin osa lukee nuotteja, Rakeen kuorosta ja Kuun gospelkuorosta osa lukee nuotteja ja osa ei, ja Kuun aloittelevien laulajien kuorolaiset ja Taimin kuorolaiset eivät lue nuotteja lähes ollenkaan. Nuotteja lukevilla kuorolaisilla on yleensä jotakin musiikillista taustaa, esimerkiksi he soittavat jotakin soitinta. Kuorolaiset, jotka eivät lue nuotteja, opettelevat laulut korvakuulolta, jolloin kappaleiden oppiminen on huomattavasti hitaampaa.

Kuu käy läpi musiikin teoriaa aloittelevien laulajien kuoron kanssa joka toisena viikolla laulun yhteydessä. Hän ujuttaa puheeseen joitakin yksinkertaisia musiikin teoreettisia termejä. Kuu kertoo opettavansa aloittelevien laulajien kuoroa tarpeeksi hitaasti ja pienin haastein. Kuun kuorossa kenenkään ei tarvitse osata koko laulua ulkoa, vaan esimerkiksi pelkän kertosäkeen. Säkeistöt jaetaan eri äänille ja näin saadaan soundiin, nyansseihin ja volyyymiin vaihtelua. Taimi opettaa uusia kappaleita kaikulaulun ja toistojen kautta. Taimi oli kirjannut etukäteen musiikkikasvatuksen ulottuvuuksia ylös valmistautuessaan haastatteluun. Hänen ensimmäinen asiansa listalla oli opetusmenetelmät, joihin kaikulaulu ja saman asian usea toistaminen kuuluvat. Toisena hänen listallaan oli musiikinteorian opettaminen. Siinä hänen tavoitteensa on auttaa kuorolaisia ymmärtämään ja tiedostamaan ”musiikin hienoudet” mielikuvien kautta.

Kaari jakaa musiikinopetuksen kolmeen eri tasoon, joita ovat: tekniikka, tulkinta ja henkinen taso. Hän tuntee olevansa auktoriteetti siinä kohtaa, kun opetellaan teoksen teknisiä asioita, esimerkiksi kun hän käy kappaleen sointuanalyysiä läpi kuorolaisten kanssa. Kun siirrytään tulkinnallisiin asioihin, tekeminen muuttuu vuorovaikutukselliseksi. Kaari haastaa jokaista kuorolaista löytämään omasta elämästään kappaleissa vaadittavat tunteet, joita ovat esimerkiksi suru. Lisäksi on vielä henkinen taso, johon Kaari korostaa, ettei hänellä ole mitään asiaa.

Jos jokin kohta kappaleessa on Rakeelle vaikeaa, se on varmasti myös kuorolaisille vaikeaa. Hän opettaakin, miten lauletaan ja kuinka tietyt perusasiat toimivat aina samaan

tapaan kappaleesta huolimatta. Hän harjoittaa kappaleita musiikista ja tekstistä, eikä musiikin teoriasta käsin. Kuitenkin musiikin teoriaan liittyen joku kuorolainen voi kysyä esimerkiksi, että mikä sointu tuo on, kun se tuntuu vaikealta. Rae selittää, miksi se on vaikea. Siinä voi olla jokin hankala intervalli, jonka Rae selittää ja laulaa. Hän käyttää yksinkertaisia sanoja eikä selitä analyyttisesti liian vaikeita asioita. Lisäksi silloin tällöin Rae kysyy harjoitusten aikana esimerkiksi vieraan sanan merkitystä. Hän vaatii, että he ymmärtävät tekstin eli mistä milloinkin lauletaan.

Kuu ja Kaari kertoivat hyödyntävänsä teknologiaa, jonka tarkoituksena on säästää aikaa harjoituksissa. Yhden Kuun gospel-kuorolaisen kotistudiolla kaksi kuorolaista tekevät stemmäänitteet, jotka jaetaan kuorolaisille internetin kautta. Kaari taas nauhoittaa niille kuorolaisille stemmat, jotka eivät lue nuotteja. Kuun aloittelevien kuorosta yksi kuorolaisista etsii kaikki *YouTube*-versiot ja kysyy Kuulta, mikä niistä on lähimpänä hänen ajatustaan lopputuloksesta. Sitten hän jakaa videon kuorolaisille. Kuun mielestä on hienoa, että he näin tulevat kuunnelleeksi hengellistä musiikkia. Kuitenkaan kaikkea ei pidä matkia, esimerkiksi Kuu haluaa itse opettaa puheenomaisen fraseerauksen erityisesti kevyessä musiikissa.

Haastateltavat nostivat esiin erilaisia tapoja esimerkiksi muokata harjoitustilaa, esiintymiskokoonpanoa ja kappaleen sovituksia. Esimerkiksi Rae asettaa laulajat harjoituksissa isoon ympyrään, jolloin he kuuntelevat toisiaan ja näkevät toisensa paremmin. Kuu taas jakaa gospelkuoron 20 hengen ryhmiin laulamaan messuihin noin kerran kuussa. Se haastaa laulajia, koska he joutuvat laulamaan pienemmällä kokoonpanolla. Kaarella oli liian vähän tenoreita, joten yhdessä teoksessa hän siirsi matalimmat naisäänät laulamaan tenoria.

Mitä pidemmällä musiikillinen osaaminen kuorolaisilla keskimääräisesti on, sitä enemmän johtaja johtaa yleisesti vakiintuneiden kuoronjohdon kaavojen mukaisesti käsillään. Lisäksi perinteistä kirkkomusiikkia ja esimerkiksi amerikkalaista gospel-musiikkia johtajat johtavat hieman eri tavalla. Kolmas asiaan vaikuttava seikka on, mille soitinkokoonpanolle kappale on sovitettu. Kaari johtaa harjoituksissa ja erityisesti esiintymisissä yleisesti vakiintuneiden kuoronjohdon kaavojen mukaisesti. Hänen kuorolaisistaan suurin osa lukee nuotteja, joten musiikillinen osaaminen on valtaosan kohdalla pitkällä. Rae johtaa silloin kun hänen ei tarvitse itse säestää kappaleita pianolla. Rae pitää kuitenkin

huolen, että kuorolaiset tietävät, miten kappale menee, johti hän tai ei. Myös Rakeen kuorolaisista suuri osa lukee nuotteja, joka tarkoittaa, että heidän musiikillinen osaaminen yltää korkeammalle tasolle. Kuu kertoo, ettei johda kaavaa. Hänellä on keikoilla pianisti tai trio-bändi yleensä komppaamassa, joten perusrytmiä ei tarvitse näyttää. Hän näyttää gospel-kuorolaisille alut, loput ja nyanssit ja väleissä hän poistuu kuoron sivulle ja tulee takaisin näyttämään tärkeän paikan. Aloittelevien laulajien kuoroa Kuu johtaa nuotin pituuksilla. Hänellä on myös ihan omia merkkejä, jotka hän opettaa kuorolaisille. Taimi ei maininnut käsillä johtamista, enkä myöskään kysynyt sitä. Hänen kuorolaisensa ovat aloittelijoita, joten oletan hänen johtavan jotenkin muuten kuin perinteisten kaavojen avulla.

Yhteenvetona, jokaisen haastateltavan puheesta nousee musiikin opettamiseen liittyviä asioita. Kaikilla vastaajilla on yhtenevä tavoite parantaa kuorolaisten ymmärrystä ja taitoja musiikista ja laulamista. *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisun⁸⁴ henkilökohtaisen tavoitealueen toiseksi päätavoitteeksi on määritetty musiikillisten taipumusten kehittäminen ja käyttö. Kaikki vastaajat ymmärtävät tässä alaluvussa käsiteltävän musiikin opetuksen sekä seuraavassa alaluvussa käsiteltävän äänenmuodostuksen opettamisen liittyvän musiikkikasvatukseen aikuiskuorotyössä. Se vastaa *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisun⁸⁵ tavoitetta.

5.2.4 Äänenmuodostus

Kaikki vastaajat lähtevät liikkeelle klassisesta äänenmuodostuksesta ohjelmiston genrestä huolimatta. Esimerkiksi Kuu sanoo käyttävänsä niitä metodeja, mitkä hän on kokenut hyväksi itselleen omien klassisen laulun opintojensa aikana. Taimi haluaisi oppia lisää äänenmuodostuksesta. Taimi kokee, ettei osaa opettaa laulamista, koska ei osaa selittää, miten se tapahtuu, vaikka hän itse osaakin laulaa. Kaari on haastateltavista ainoa ammattilaulaja ja laulupedagogi. Kaari opettaa laulamisen perusteita kuorolaisille

⁸⁴ Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989, 11.

⁸⁵ Mts. 11.

monimuotoisesti. Hän pitää viikonloppuisin harjoitusleirejä, joissa pienryhmissä käydään läpi laulamisen perusteita. Hän pitää joskus pienryhmiä myös ennen kuoroharjoitusten alkua. Lisäksi osa kuorolaisista käy hänellä yksilötunneilla. Kaaren mielestä ei niinkään ”avata ääntä”, vaan harjoitukset ovat äänitekniisiä harjoituksia. Harjoituksia teettäessään Kaari samalla selittää, miksi käydään mitään harjoitusta läpi. Kun koko ryhmä on paikalla, käydään laulutekniisiä asioita yleisemmin harjoitusten alussa.

Äänenavauksen kesto ja rakenne ovat kaikilla muilla vastaajilla aika lailla samanlaisia. Rae kertoo, että ensin vähän jumpataan ja päälle tehdään lyhyt äänenavaus, noin 10 minuuttia, jonka sisältö vaihtelee viikoittain. Äänenavauksessa on tarkoitus keskittyä siihen mitä tehdään ja olla hetki myös hiljaa. Taimi kertoo, että äänenavaukseen käytetään 15 minuuttia. Alussa tehdään vähän venyttelyä ja sen jälkeen viidestä kuuteen ääniharjoitusta. Kuu pitää kuoroille ”ihan normaalin” ääniharjoituksen. Aloittelevien laulajien kuoron kanssa hän tekee kaiken kuitenkin paljon hitaammin ja toistaa useammin samoja asioita. Kuun pitämään äänenavaukseen kuuluu muun muassa hengitystekniikan harjoittelua, lauluasennon hakemista, leikkimistä ja äänillä ”kikkailua”. Kuu lisää vielä, että äänenavauksen aikana on kauhean kivaa.

Kuu opettaa aloittelevien laulajien kuorolle rinta- ja pää-äänien eroa. Tavoitteena on laajentaa äänialaa ja tehdä se niin, ettei kurkkuun sattuisi. Taimi taas pyrkii saamaan kuorolaistensa kehoon aktiivisuutta yksinkertaisin ja helposti toteutettavin keinoin esimerkiksi kehottamalla heitä niaamaan tai puristamaan pakaroita yhteen. Taimi käyttää myös paljon mielikuvia, esimerkiksi ylös menevän fraasin aikana ajatus siitä, että fraasi käy kuopassa. Kaari kertoo analyttisemmin olennaisista asioista, jotka liittyvät äänenmuodostukseen, esimerkiksi pehmeän kitlaen tärkeydestä ja kehon elastisuudesta.

Vastaajista Rae ja Taimi mainitsevat, että äänenavaukseen otetaan mukaan asioita, jotka esiintyvät harjoiteltavassa ohjelmistossa, esimerkiksi erityispiirteet ja hankalat kohdat. Voidaan silti olettaa, että sekä Kaari että Kuu toimivat myös näin, ainakin joskus.

5.2.5 Ohjelmisto

Taimin etukäteen listaamista musiikkikasvatuksen ulottuvuuksista kolmas on ohjelmiston valinta (ks. luku 5.2.5 *Musiikin opetus*). Taimin kuoro on profiloitunut gospelkuoroksi, joka laulaa 2–4-äänistä suomigospelia ja amerikkalaistyylistä uutta ylistysmusiikkia. Gospelilla Taimi tarkoittaa uudempaa hengellistä rytmimusiikkia, joka eroaa perinteisestä luterilaisesta kirkkomusiikista. Taimi pyrkii siihen, että ohjelmisto on rikasta, jonka takia hän etsii monipuolisesti erilaisia kappaleita genren sisältä. Hänelle on myös tärkeää laulattaa eri kielillä, jotta kuorolaiset huomaisivat, että musiikkia tulee eri kulttuureista. Taimi valitsee aina hengellistä musiikkia, koska kyseessä on seurakunnan kuoro. Taimin mielestä kaikille on selvää, että seurakunnan kuorossa lauletaan hengellistä musiikkia. Seurakunnassa on Taimin kuoron lisäksi muita kuoroja, jotka laulavat erilaista ohjelmistoa, kuten perinteistä kirkkomusiikkia ja vanhempaa musiikkia.

Kuun gospelkuoro laulaa pääosin amerikkalaista, englanninkielistä ja moniäänistä gospelmusiikkia. Kuu on huomannut, että kuorolaiset uskaltavat ylistää Jumalaa tai Jeesusta helpommin englanniksi kuin suomeksi. Aloittelevien laulajien kuoro laulaa lähes aina yksiäänisesti, mutta joskus myös kaksiäänisesti tai jopa kolmiäänisesti, jolloin miehet saavat oman stemman. Kuu laulattaa sekä hengellistä että ei-hengellistä musiikkia. Ei-hengellinen musiikki on lähinnä ”harmaalla alueella” olevaa musiikkia, esimerkiksi Egotripin *Mestariپیirros*. Kappale on tuttu, ja siitä saa myös hengellisen ulottuvuuden, esimerkiksi lähimmäisen rakkauden näkökulman. Kansanlaulukirkko-laulut ovat olleet suosittuja. Niissä on vaihdettu hengelliset sanat tuttuihin, vanhoihin kansanlaulumelodioidiin. Kaikki vastaajat ovat yhtä mieltä Kuun kanssa siitä, että kun on kyseessä seurakunnan kuoro, kuorolaisetkin ymmärtävät, että ”tämmöistä (kirkollista) musiikkia siellä tehdään.”

Rakeen kamarikuoro laulaa enimmäkseen isoja klassisia teoksia, esimerkiksi Toivo Kuulan *Stabat Mater* ja Duruflén *Requiem*. Teoksissa on mukana orkesteri, ja joskus orkesterin osuudet soitetaan uruilla. He laulavat säännöllisesti myös ei-hengellistä musiikkia sekä tyyllisesti vaihtelevaa ohjelmistoa, muun muassa *Jesus Christ Superstar* -rockoopperaa ja negrospirituaaleja. He eivät laula ”suomigospelia”, koska kuorolaiset eivät ole kiinnostuneita siitä. Rae kertoo, että hänen vastuuseen kuuluu miettiä

ohjelmisto suhteessa käytettävissä olevaan aikaan ja laulajiin, keitä hänellä sillä hetkellä kuorossa on. Hänen ammattitaitoonsa kuuluu huomata, jos aikaa ei ole riittävästi, ja vähentää kappaleiden määrää. Myös Kuu kertoo laativansa harjoitusaikataulun. Kun jotakin teosta harjoitellaan, se esitetään varmasti useammin kuin kerran. Myös Kaari sekä Kuu kertovat laulattavansa osittain samaa ohjelmistoa useamman vuoden ajan. Kaari harjoittaa isoa teosta käymällä ensin yhtä osaa läpi ja lisäämällä puuttuvia osia myöhemmin. Kaari ajattelee, että haastava, tunnettu ja iso teos innostaa laulajia, koska ihmisistä löytyy paljon kapasiteettia ja lahjakkuutta. Kuun laulamattomien kuoro osallistuu vuosittain *Kansanlaulukirkkoon* esilaulajina.

Kaaren kuoro harjoittelee periodeina, joiden aiheet tulevat kirkkovuoden pyhistä: esimerkiksi pääsiäisperiodi ja jouluperiodi. Muutkin vastaajat mainitsivat kirkkovuoden määrittävän raamit tekemiselle. Kaari pyrkii tekemään kuoronsa kanssa mahdollisimman monipuolisesti kevyttä ja klassista musiikkia sekä kirkollista että maallista sekä liturgista.

”Lähtökohtaisesti kevyt musiikki puhuu musiikkina ihmisten välisistä suhteista, joka on tärkeä, eli lähimmäisen rakkaudesta [– –] sitten on joku gregoriaaninen musiikki [– –] se on vaan minun ja jonkun pyhyden, mitä se pyhyys ikinä onkaan, välistä musiikkia. Klassinen musiikki on tietyllä tavalla siinä välissä [– –].

Kaari tietää liikkuvansa joskus sillä rajalla, että joku saattaa paheksua hänen valitsemiin kappaleita tai tekemiään sovituksia. Toisaalta suuri enemmistö kuorossa vaatii, että kevyttäkin musiikkia tulee olla mukana.

Jokainen haastateltava laulattaa kuoroillaan ohjelmistoa, joka on sekä suomen- että vieraankielistä. Ainoa poikkeus oli Kuun aloittelevien laulajien kuoro, joiden kohdalla en haastattelun perusteella saanut selville, onko ohjelmistossa myös vieraankielistä musiikkia. Kaikki myös pyrkivät siihen, että musiikki on tyyliltään monipuolista, esimerkiksi eri sävellysvuosien ja eri kulttuureiden musiikin osalta. *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisun yhteiskunnallisen tavoitealueen toisen päätavoitteen mukaan musiikkikasvatuksen tulisi muun muassa auttaa tiedostamaan globaalin musiikkikulttuurin eri muodot,

oma kansallinen musiikkiperinne ja sen vaalimisen merkitys.⁸⁶ Jokaisen haastateltavan musiikkikasvatukseen kuului ohjelmiston diversiteetin kautta sekä globaalin musiikkikulttuurin eri muotojen että kansallisen musiikkiperinteen tiedostaminen. Suomalaisen musiikkiperinteen vaalimisen merkitys ei noussut kenenkään haastateltavan puheesta.

Musiikkikasvatus seurakunnassa -julkaisun⁸⁷ yhteiskunnallisen tavoitealueen kolmas päätavoite on musiikin arvioiminen kristillisen uskon pohjalta. Tähän liittyy elävän musiikin tukeminen, jota kaikki haastateltavat toteuttavat kuorotyönsä kautta. Musiikin arvopohjaa miettiessä tulee olennaiseksi jako maallisen ja hengellisen musiikin välillä. Haastattelujen perusteella Taimin kuoro oli ainoa, jonka ohjelmistoon ei kuulu ei-hengellinen musiikki. Taimi ilmaisee, ettei hän halua maallista musiikkia siksi, koska kokee seurakunnan kuoron tehtäväksi laulaa hengellistä musiikkia. Tulkintani mukaan jokainen haastateltava on valinnut osan ohjelmistostaan kristillisen uskon pohjalta.

5.2.6 Arvot ja asenteet

Louhivuori kirjoittaa *Musiikkikasvatus – näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen* -julkaisun artikkelissaan, että musiikkikasvatuksella on hyvät edellytykset toimia sosiaalisen pääoman vahvistajana ja musiikkikasvatuksella on suuri merkitys sosiaalisten taitojen oppimisessa.⁸⁸ Lisäksi musiikki antaa hyvät edellytykset vahvistaa kulttuurien välistä ymmärtämistä ja tätä kautta se edesauttaa kulttuurien välistä vuoropuhelua. Kulttuurin muodostavat tietyn instituution, organisaation, kansan tai ryhmän jaetut arvot, asenteet, uskomukset, toimintatavat, tavoitteet ja käytännöt.⁸⁹ Eri kulttuureita tutkimuksessani ovat esimerkiksi seurakunta, kanttorit, kuorot, seurakunnan työntekijät, kirkko, aloittelevat laulajat, pidemmällä olevat laulajat ja orkesteri. Seuraavaksi analysoin niitä haastateltavien ajatuksia, joissa olen tulkinnut olevan mukana arvoihin tai asenteisiin liittyviä ulottuvuuksia.

⁸⁶ Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989, 24.

⁸⁷ Mts. 25.

⁸⁸ Louhivuori 2009, 19.

⁸⁹ Peda.net.

Kuu ei voisi kuvitella parempaa tapaa tehdä kanttorin työtä kuin kuorotyö. Se yhdistää ihmisiä ja saa heitä musiikin ja seurakunnan äärelle. Kuu kertoo myös, että aikuisena on joskus vaikea saada uusia ystäviä. Kuorossa kuitenkin solmitaan uusia ystävyys-suhteita, joka on Kuun mielestä hienoa. Kuu toteaa, että seurakunnan työntekijät eivät ymmärrä, kuinka vähän suurin osa ihmisistä tietää kirkon toimintatavoista. Tämän takia hän kokee, että kasvatustyö tulisi aloittaa hyvin matalalta tasolta eli aivan perusasioista. Olenaista on iloita kaikista toimintaan tulleista ihmisistä ja tutustuttaa heidät pikkuhiljaa kirkon tapoihin. Tulkintani mukaan Kuun ajatus mukailee Louhivuoren ajatusta. Kuun mielestä tärkeintä on saada seurakunnan -ja musiikkikulttuurin ulkopuolella olevia ihmisiä mukaan toimintaan, ja sen myötä ymmärrys ja vuorovaikutus näiden kulttuureiden välillä lisääntyy.

Kuun aloittelevien laulajien kuoro koostuu hänen mukaansa sellaisista laulajista, joille on koulun musiikin tunnilla sanottu, että he eivät osaa laulaa. Heistä suurin osa on ilmaissut, että heillä on huono itsetunto laulamisen suhteen. Siitä huolimatta heistä suurin osa on kuorossa laulanut puhtaasti ja oikein. Kuun mielestä on erittäin palkitsevaa nähdä, miten laulajat muuttuvat ihmisenä kuorossa laulamisen myötä: ”*Ne puhkee kukaan, kun ne alkaa laulaa*”. Jokainen saa olla mukana laulussa omalla äänellään. Pohjannoro kertoo tutkimuksessaan, että kuorotoimintaa elvyttämään on perustettu erilaisia ”laulamattomien” tai ”tavisten” kuoroja, joiden toivotaan osaltaan johtavan kirkkokuoroharrastukseen.⁹⁰ Uskon, ettei Kuu ole pyrkinyt hiipuvan kuorotoiminnan elvyttämiseen, vaan käyttää musiikillisesti matalan kynnyksen kuoroa väylänä sille, että ihmiset tulisivat helpommin mukaan kirkon toimintaan.

Musiikkikasvatus seurakunnassa -julkaisun yhteiskunnallisen tavoitealueen viides pää-tavoite on, että seurakunnan musiikkikasvatuksen tulisi tukea musiikkia perheessä ja ystäväpiirissä.⁹¹ Kuu kertoo, että hänen aloittelevien laulajien laulajat ovat kuoroharrastuksen myötä uskaltaneet laulaa esimerkiksi perheensä kanssa suvun juhlassa. Tulkitsen tämän perusteella, että Kuun kohdalla tavoite toteutuu.

Taimikin puhuu siitä, että ryhmässä voi uskaltaa sellaista, mitä ei yksin uskaltaisi. Omasta mielestään laulutaidottomatkin kuorolaiset ovat huomanneet, että kuoroon

⁹⁰ Pohjannoro 2010, 12.

⁹¹ Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989, 27.

päästyään he kuitenkin osaavat ja uskaltavat laulaa. Taimi ajatteleekin, että laulu kuuluu kaikille, kirkossa kaikkien äänet kelpaavat ja kaikkien tulisi päästä tekemään musiikkia. Taimi on myös huomannut, että kuorolaiset iloitsevat uuden oppimisesta. Taimi kehoittaa heitä sitoutumaan kuoroon toisten kuorolaisten takia, eikä Taimin itsensä. Heidän tulisi Taimen mielestä toimia joukkueena, joka vahvistaa heidän sosiaalisia taitojaan. Taimen tavoite on Louhivuoren⁹² tutkimustuloksen mukainen, jonka mukaan musiikkikasvatuksella on hyvät edellytykset toimia sosiaalisen pääoman vahvistajana.

Kaaren kuorossa he puhuvat Aristoteleen kardinaalihyveistä, joita ovat viisaus, oikeudenmukaisuus, kohtuullisuus ja rohkeus. Uskonto ja rakkaus lisättiin myöhemmin mukaan. Kyse on siitä, miten arvot toteutuvat käytännössä, tekojen kautta. Kaaren mukaan se haastaa meidät joka hetki toimimaan niin, että lähimmäisen rakkaus toteutuu. Lähimmäisen rakkaus on kristillisen kirkon keskiössä. Kaari kokee, että harjoitusten ulkopuolella ollaan kuorolaisten kanssa ystäviä. Tulkitsen niin, että Kaaren kasvatuksellinen tavoite on auttaa kuorolaisia ymmärtämään, miten kristinuskon mukaisia arvoja voidaan toteuttaa käytännössä. Tavoitteen onnistumisen myötä kuorolaisten ymmärrys seurakunnan kulttuurista lisääntyy. Louhivuoren mukaan musiikkiharrastuksen tuomat taidot, asenteet ja arvot ovat kasvatuksellinen mahdollisuus ja voimavara, joita ei pidä väheksyä.⁹³

Rae toteaa yleisesti, että kaikilla on stressiä töissä ja kuoro on se paikka, jossa he saavat hetken omaa aikaa arjen keskellä. Tämä tukee Erkkilän⁹⁴ ajatusta siitä, että osa kuorolaisista käy kuorossa, jotta selviäisi arjen askareista. Rakeen kamarikuoro tekee seurakunnan kahden muun kuoron kanssa yhteisesiintymisiä. Rakeen kuoron ohjelmisto on vaativampaa ja musiikillisesti monipuolisempaa kuin ”kuoro kaikille” -periaatteen mukaisen kuoron ohjelmisto. Rae on huomannut, että osa hänen kuorolaisistaan miettii, minkä vuoksi he esiintyvät yhdessä. Rae on painottanut heille yhteistyön molemmiin puoleista tärkeyttä. Hänestä on hyvä, että taitavammat laulajat huomaavat, etteivät heidän osaamansa asiat ole itsestäänselvyyksiä, vaan tietyn taitotason saavuttaminen on vaatinut useita työtunteja. Aloittelevat laulajat hyötyvät yhteistyöstä niin, että he pääsevät osaksi suuria ja haastavia teoksia. Rae sovittaa heille yksinäisen stemman, ja

⁹² Louhivuori 2009, 20.

⁹³ Mts. 20.

⁹⁴ Erkkilä 2003, 91.

kamarikuorolaiset laulavat muut stemmat. Samankaltaisen keskustelun hän on käynyt kuorolaistensa kanssa liittyen orkesterisoittajiin. Kamarikuorolaiset ihmettelevät, mikseivät ammattisoittajat automaattisesti osaa teoksia. Rae on selittänyt kuorolaisilleen, kuinka kuoro on harjoitellut teosta noin neljä kuukautta ja orkesteri saa vain yhden harjoituksen. Vaikka he ovat ammattilaisia, heille täytyy selittää siinä harjoituksessa kaikki, mitä ei lue nuotissa. Rakeen mielestä on arvokasta antaa myös soittajille mahdollisuus tehdä kuorolaisten kanssa kyseisiä teoksia. Joten, myös Rakeen puheesta tulee esille se, että hän pyrkii musiikkikasvatuksellaan parantamaan kuorolaisten sosiaalisia taitoja. Yhteistyö seurakunnan toisen kuoron ja orkesterin kanssa lisää kulttuurien välistä ymmärrystä ja vuorovaikutusta. Kaikkien vastaajien musiikkikasvatukseen aikuiskuorotyössä liittyy sosiaalisten taitojen ja suhteiden vahvistaminen sekä eri kulttuurien välisen vuorovaikutuksen ja ymmärryksen lisääminen.

Haastateltavat eivät eriyttäneet musiikkikasvatuksen roolia pohtiessaan asenteiden ja arvojen muokkausta yhdeksi tavoitteistaan. Kuitenkin heidän puheestaan nousi paljon ajatuksia, joiden näen liittyvän arvoihin ja asenteisiin. Kysyin heiltä haastattelun loppupuolella, onko heillä jotakin lisättävää tähän aihealueeseen, jolloin he tiedostivat sen yhdeksi osa-alueeksi, myötäilivät ja hyväksyivät sen osaksi musiikkikasvatusta, ja kertoivat vielä lisää tapauksia aiheeseen liittyen. Tästä voisi päätellä, että arvot ja asenteet ovat osa jokaista yksilöä ja kulttuuria, ja niiden muokkautuminen voi tapahtua huomamatta kuorotoiminnassa. Vuorovaikutus ja ymmärtäminen kulttuurien välillä voi alkaa, kun kuoroharrastuksen aloittava laulajaa saapuu toiminnan ulkopuolelta mukaan, ja alkaa oppimaan kuoron ja seurakunnan tapoja toimia. Kanttori on kirkon viranhaltija, joten häntä sitoo kirkon arvot, jotka näkyvät esimerkiksi siinä, että kaikkien haastateltavieni kuoroissa lauletaan hengellistä musiikkia. Tulkitsen vastauksista, että kuorolaiset ymmärtävät tämän kontekstisidonnaisuuden. Poikkeuksena oli, että joku koki osan kapaleista ”ylihengelliseksi” ja joku taas kritisoi maallisen musiikin käyttöä seurakunnan kuorossa.

6 YHTEENVETO

6.1 Tutkimustulosten arviointi ja luotettavuuspohdinta

Tässä luvussa arvioin tutkimustuloksiani eli kuinka hyvin sain valitsemallani aineistolla vastattua tutkimuskysymyksiini. Pohdin lisäksi sitä, kuinka laadukkaasti ja järjestelmällisesti olen analysoinut aineistoa ja kuinka hyvin olen avannut analyysini vaiheita lukijalle. Arvioinnin kohteeksi olen ottanut myös sen, pystynkö vakuuttamaan lukijan siitä, että tulkintani ovat perusteltuja. Tärkeä arvioinnin kohde on, kuinka hyvin olen saanut liitettyä tuloksia teoriaan ja aikaisempaan tutkimustietoon. Kiinnostavaa oli löytää joitakin tapoja, jotka toistui kaikkien haastateltavien kohdalla.

Luvussa 5.2 *Tutkimustulosten esittely* esittelen aineistoni niin, että aloitan kertomalla haastateltavien ensimmäiset ajatukset, jonka jälkeen jatkan laajentamalla kunkin haastateltavan ensimmäiseen ajatuskokonaisuuteen. Sitten käyn läpi jokaisen teema-alueen. Teemojen järjestyksessä pyrin ottamaan huomioon selkeän luettavuuden siten, että isommista kokonaisuuksista siirrytään pienempiin yksityiskohtiin. Tarkoitukseni oli myös osoittaa järjestyksellä asioiden hierarkia, eli mitä asioita haastateltavat ensisijaisesti nostivat esille ja painottivat. Vasta näiden asioiden esittelyn ja analyysin jälkeen siirryn niihin asioihin, joista sain useammalta haastateltavalta vastauksen vasta kysyessäni aiheesta. Teemoja analysoidessani aloitan niistä teemoista, minkä avulla pystyn parhaiten vastaamaan tutkimuskysymyksiini ja myöhemmin niistä, joiden sisältö ei ole niin keskeinen tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta.

Pyrin siihen, että siirtyminen alaluvusta toiseen olisi luonteva. Alalukujen sisällä pyrin yhdistämään haastateltavien ajatuksia toisiinsa sekä teoriaan siltä osin, kuin yhtymäkohdista löytyy. Analyysin taso vaihtelee riippuen siitä, kuinka paljon pystyn yhdistämään huomioitani ja tulkintojani teoriataustaan ja aikaisempaan tutkimukseen. Mitä selkeämmän yhteyden vastausten tulkinnan ja teorian välillä olen löytänyt, sitä paremmin lukija vakuuttuu siitä, että tulkintani on perusteltua. Koen, että lukijan vakuuttuneisuus saattaa

vaihdella tulkintojen välillä. Joka tapauksessa olen käsitellyt analyysin aikana kaikkia lähdeteksiani ja niitä suhteessa aineistooni (ks. luku 5.2 *Tutkimustulosten esittely*). Jos jatkaisin analyysiä kauemmin, uskon että löytäisin edelleen lisää yhteyksiä kerätyn aineiston ja teorian välillä.

6.1.1 Ensimmäinen tutkimuskysymys

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on: ”Miten haastateltavat kokevat musiikkikasvatuksen roolin aikuiskuorotyössään?” Koin hedelmälliseksi poimia haastatteluista jokaisen kohdalta ensimmäisen lauseen ja sitä seuraavat muutamat pääajatuksukset (ks. luku 5.2 *Tutkimustulosten esittely*). Vastausten avulla sain käsityksen jo haastattelun aluksi siitä, miten he ymmärtävät musiikkikasvatuksen ja millaisena he näkevät itsensä musiikkikasvattajana. En koe ristiriitaa alussa kuulemieni asioiden ja haastattelun edetessä tulleiden syventävien ja tarkentavien ajatusten välillä.

Löysin vastauksien välillä yhteneväisyyksiä, joista tulkitsen haastateltavien olevan keskenään samaa mieltä:

- Kuoroon tullaan ensisijaisesti musiikin takia.
- Kuoronjohtajan tavoite on parantaa kuorolaisten ymmärrystä ja taitoja musiikista ja laulamisesta.
- Kuorot laulavat säännöllisesti messuissa ja muissa jumalanpalveluksissa, mikä auttaa kuorolaisia kasvamaan kristittyinä sekä tukee musiikkikasvatuksen tavoitteiden ankkuroitumista sekä Raamattuun että musiikin teologisiin perusteisiin.
- On tärkeää, että kuorolaiset oppivat virsiä, mutta hengellistä musiikkia ei rajata vain virsiin, eikä virsien asema ole muuta hengellistä musiikkia tärkeämpi.
- Kuoronjohtaja haluaa, että hänen kuorolaisensa ymmärtävät, mistä he laulavat, milloin ja miksi.
- Ohjelmisto valitaan suurilta osin kirkkovuoden pyhäpäivien mukaan.
- Kuoronjohtaja valitsee osan ohjelmistosta kristillisen uskon pohjalta.

- Ohjelmisto on monipuolista, esimerkiksi eri tyyllilajien, sävellysvuosien, kielten ja kulttuureiden osalta, mikä auttaa kuorolaista sekä globaalin musiikkikulttuurin eri muotojen että kansallisen musiikkiperinteen tiedostamisessa.
- Kuorolaiset ymmärtävät, että seurakunnan kuorossa lauletaan muun muassa kirkollista musiikkia.
- Kuoronjohtaja opettaa sillä hetkellä työn alla olevasta musiikista nousevia musiikin teoriaan liittyviä asioita kuoroharjoituksissa.
- Musiikin opetuksessa suurimmat eroavaisuudet opetusmetodeissa johtuvat kuorolaisten musiikillisesta tasosta ja tarkemmin siitä, lukevatko kuorolaiset nuotteja vai eivät.
- Kuorolaisten musiikillisen osaamisen taso, musiikin tyyli ja soitinkokoonpano vaikuttaa siihen, johtaako kuoronjohtaja yleisesti käytössä olevien kuoronjohdon kaavojen mukaisesti.
- Äänenmuodostuksen opettaminen lähtee liikkeelle klassisesta äänenmuodostuksesta ohjelmiston genrestä huolimatta.
- Kanttorin tehtävään seurakunnan musiikkikasvattajana ei kuulu huolehtia laulajien henkilökohtaisesta uskosta tai siitä, miten kuorolaiset ymmärtävät ja tulkitsevat kappaleiden hengellisen merkityksen.
- Kanttorit toteuttavat ja ilmaisevat seurakunnan musiikkikasvatukseen liittyviä tavoitteitaan niin, ettei painosta kuorolaisiaan ajattelemaan jollakin tietyllä tavalla.
- Kuoronjohtajan tavoite on vahvistaa kuorolaisten sosiaalisia taitoja ja suhteita sekä lisätä eri kulttuurien välistä vuorovaikutusta ja ymmärrystä.
- Kuorossa laulamisella ei ole kuorolaisille vain musiikillista arvoa.

Luettelon perusteella voi sanoa, että haastateltavien mukaan musiikkikasvatuksen rooli aikuiskuorotyössä koostuu monista osatekijöistä. Jotkut niistä ovat jossain määrin kanttoreiden kesken yhteisesti jaettuja kulttuurisia tapoja ja osa kanttoreiden omia persoonallisia painotuksia. Seuraavaksi pohdin, miten analyysini ja aikaisempi tutkimus kohtaavat (ks. luku 3.2 *Aikaisempi tutkimus* ja luku 3.3 *Esteettinen ja praksiaalinen filosofia*).

Pohjannoron tutkimuksen kanssa yhtenevä huomio on se, että messu, tai yleisemmin jumalanpalvelusmusiikki, on kanttoreiden mielestä heidän viranhoidon tärkein tehtävä. Seuraavaksi tärkeimpänä mainitaan Pohjannoron tutkimuksen mukaan kuoronjohtaminen.⁹⁵ Haastateltavistani kaksi mainitsi kuoronjohdon toiseksi ja kaksi kolmanneksi tärkeimpänä viranhoidollisena tehtävänä. Toinen yhtenevä huomio on se, että pedagogiset valmiudet kanttoreiden kesken vaihtelevat. Minun otantani osoittautui sellaiseksi, että kaikilla on paljon pedagogisia valmiuksia, mutta painotukset vaihtelevat. Pohjannoron mukaan kuorotoimintaa elvyttämään on perustettu erilaisia ”laulamattomien” tai ”tavis-ten” kuoroja, joiden toivotaan osaltaan johtavan kirkkokuoroharrastukseen.⁹⁶ Aineistoni perusteella kanttorit ajattelevat ainakin osaksi, että musiikillisesti matalan kynnyksen kuoron myötä ihmiset tulevat helpommin mukaan kirkon toimintaan. Koen Pohjannoron tutkimuksen kanssa hieman ristiriitaa, koska Pohjannoron mukaan kanttorin kasvatukselliset tehtävät kuorotoiminnassa ovat osa seurakunnan keskeistä työtä hengenenelämän hoitamisessa ja vahvistamisessa, mutta vastaajani olivat jättäneet hengellisen tulkinnan ja henkisen tason ajatukset kuorolaisen omalle vastuulle. Toinen näkökulma on kuitenkin se, että hengellisen musiikin laulattamien ja siitä nousevista teemoista puhuminen yleisellä tasolla tukee laulajien hengenenelämän vahvistumista. Edellä mainittu tulkinta lieventää ristiriitaa.

Esteettisen ja praksiaalisen filosofian painotukset menivät suunnilleen tasan haastateltavien välillä. Kaikki puhuvat molempien filosofioiden mukaisista ajatuksista, mutta en pystynyt tulkitsemaan niitä loppuun asti, koska ne jäivät edelleen monitulkintaisiksi. Olisin haastattelun aikana lisäkysymyksien avulla voinut saada tarkempaa tietoa. Kuitenkaan haastateltavista kukaan ei maininnut puheessaan sanaa praksiaalinen tai esteettinen, joten asiasta kysyminen olisi voinut herättää vastaajissa epävarmuutta ja hämmennystä. Ainoastaan Kaari kertoi, että on perehtynyt filosofiaan, jolloin hänen kohdallaan olisin voinut päästä syvälliseen pohdintaan aiheesta.

⁹⁵ Pohjannoro 2010, 7.

⁹⁶ Mts. 12.

6.1.2 Toinen tutkimuskysymys

Toinen tutkimuskysymykseni on: ”Miten haastateltavien näkemykset ovat nähtävissä *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisuun peilaten?” Julkaisu osoittautui hyvin keskeiseksi lähteeksi, vaikka se teorialukua kootessani oli vain yksi lähde muiden joukossa. Analyysini osoittaa, että julkaisun yleistavoite⁹⁷ toteutuu jokaisen haastateltavan musiikkikasvatuksessa aikuiskuorotyössä. Tulkitsen yleistavoitteen sisältävän asioita, jotka ovat jossain määrin kanttoreiden kesken yhteisesti jaettuja kulttuurisia tapoja. Tulkitani mukaan päätavoitteista suurin osa toteutuu yhden tai useamman haastateltavan kohdalla.

Julkaisun mukaan musiikkikasvatuksen sisällön valitsemiseen vaikuttavat tavoitteet, kohderyhmä, oppimistilanteen luonne ja kasvattajan henkilökohtaiset taipumukset.⁹⁸ Haastateltavieni vastaukset tukevat julkaisun ajatusta. Lisäksi julkaisussa mainitaan, että musiikkikasvatuksen toteutuksen onnistumisessa olennaista ovat ilmapiiri, vuorovaikutus ja eteneminen tavoitteiden suuntaisesti.⁹⁹ Toteamukseni haastattelujen perusteella on yhtenevä julkaisun kanssa. Ilmapiiriä kuvataan muun muassa kannustavana ja hauskana. Vuorovaikutuksessa vastaajat ottavat hyvin huomioon kohderyhmän, esimerkiksi musiikilliset valmiudet ja ryhmän heterogeenisyyden, ja vuorovaikutus on osittain kuoronjohtajan ohjaamaa, mutta myös monin paikoin keskustelevaa. Vastaajat ovat erityisen johdonmukaisia tavoitteiden mukaisen etenemisen suhteen. Tämä liittyy luultavasti siihen, että seurakunnassa suunnitellaan yhteisesti työryhmittäin tai tiimityönä tulevia messuja, muita jumalanpalveluksia sekä musiikillisia tapahtumia hyvissä ajoin.

Osa päätavoitteista ei noussut kenenkään haastattelijan vastauksista, jolloin kukaan ei maininnut toimivansa tavoitteen mukaisesti tai sitä vastaan. Tulkitsen tämän joko niin, että kyseiset päätavoitteet eivät kuulu kenenkään haastateltavan mukaan musiikkikasvatuksen rooliin aikuiskuorotyössä, tai toisaalta niin, etten saanut haastattelujen perusteella kyseisiin päätavoitteisiin vastausta. Näitä päätavoitteita ovat henkilökohtaisen tavoitealueen ensimmäinen päätavoite sekä yhteiskunnallisen tavoitealueen ensimmäinen

⁹⁷ Musiikkikasvatus seurakunnassa 1989, 6.

⁹⁸ Mts. 30.

⁹⁹ Mts. 30.

ja neljäs päätavoite. Molempien tavoitealueiden ensimmäiset päätavoitteet ovat musiikkikasvatus Jumalan luomislahjana ja yhteiskunnallisen tavoitealueen neljäs päätavoite on seurakunnan ja kunnan musiikillinen yhteistoiminta. Haastateltavat mainitsivat erilaisten soitinyhtyeiden käytöstä kuoron säestystehtävissä, mutta kukaan ei maininnut suunnittelevansa musiikkikasvatusta paikallisten olojen tuntemisen pohjalta. Tulos voi johtua osaltaan siitä, ettei aihe ollut minun haastattelun rungossa mukana (ks. liite 2 *Haastattelun runko*).

Tuovisen mukaan *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisu ei ole merkittävästi vaikuttanut seurakuntien musiikkikasvatustyön suunnitteluun tai toteutukseen.¹⁰⁰ Tätä ajatusta tukee se, ettei kukaan haastateltavistani maininnut julkaisua haastattelun aikana. En myöskään kysynyt, onko julkaisu heille tuttu. Kysymyksen myötä olisin saanut vastauksen siihen, onko julkaisulla ollut vaikutusta haastateltavien käsitykseen musiikkikasvatuksen roolista. Tutkimukseni kuitenkin osoittaa, että julkaisun linjauksilla ja kanttoreiden ajatuksilla on yhtymäkohtia.

¹⁰⁰ Tuovinen 2003, 436.

6.2 Tutkimusmenetelmän arviointi

Pohdin tässä luvussa valitsemani aineistonkeruumenetelmän pätevyyttä ja luotettavuutta suhteessa tutkimuskysymyksiini. Asetin tutkimukseni tavoitteeksi tuottaa tietoa, joka koskee mielipiteitä ja kokemuksia. Pyrkimyksenäni oli päästä aiheessani pintaa syvemmälle syvällisen pohdinnan kautta, jonka uskoin toteutuvan teemahaastattelun avulla (ks. luku 4 *Tutkimusmenetelmä*).

Onnistuin saamaan valitsemallani menetelmällä sellaista tietoa, jolla pystyin vastaamaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni ”Miten haastateltavat kokevat musiikkikasvatuksen roolin aikuiskouluopetuksessa?” Kukin haastateltava syventyi pohtimaan niitä asioita, jotka olivat hänelle tärkeitä ja ominaisia. Neljän eri haastateltavan persoonalliset painotukset toivat tutkimukseeni monipuolisuutta ja syvyyttä. Koen, että neljä haastateltavaa oli hyvä määrä ja valitsemani haastateltavat toivat jokainen lisäarvoa tutkimukselleni. Menetelmän luotettavuutta heikensi se, että musiikkikasvatus on viitekehyksenä laaja ja kahden haastateltavan oli vaikea hahmottaa ja ymmärtää mitä se sisältää. Sain siitä huolimatta monipuolisesti tietoa myös heiltä aiheeseen liittyen.

Sain menetelmällä vastauksia myös toiseen tutkimuskysymykseeni ”Miten haastateltavien näkemykset ovat nähtävissä Musiikkikasvatus seurakunnassa- julkaisuun peilaten?” Onnistuin löytämään sekä yhteneväisyyksiä että eroavaisuuksia aineiston ja julkaisun välillä, joka on minun sekä lukijan näkökulmasta kiinnostavaa.

Haastattelua varten valitsemani teema-alueet tuli käytyä läpi jokaisen haastateltavan kanssa, jolloin sain vertailtua kanttoreiden näkemyksiä keskenään sellaistenkin aihealueiden osalta, joita he eivät itse tuoneet esille. Teema-alueiden pois jättäminen olisi voinut olla toinen hyvä vaihtoehto. Tällöin ennalta valitsemani aiheet eivät olisi johdatelleet vastaajia laajentamaan ajatuksiaan musiikkikasvatuksesta.

6.3 Jatkotutkimusaiheita

Musiikkikasvatus seurakunnassa -julkaisu herättää paljon jatkotutkimuskysymyksiä. Esimerkiksi onko jossain seurakunnassa julkaisulla keskeinen rooli ja jos on, miten se näkyy kyseisen seurakunnan musiikkikasvatustyössä? Entä kuinka kattavasti Suomessa ylipäätään kirkkoherrat ja kanttorit tuntevat julkaisun? Todella kiinnostavaa olisi myös tutkia, onko julkaisua tuoreempia paikallisia linjauksia musiikkikasvatuksesta olemassa tai jopa julkaistu paikallisella tasolla? Tärkeää olisi yhtenäistää ja päivittää seurakuntien musiikkikasvatussuunnitelmia, jonka myötä uuden *Musiikkikasvatus seurakunnassa* -julkaisun tekeminen tulisi kyseeseen.

Julkaisuun liittyvien aiheiden lisäksi jatkotutkimuksena voisi toteuttaa tämän saman haastattelun kaikille Suomen evankelis-luterilaisen kirkon virassa oleville kanttoreille. Lisäksi voisi tutkia myös sitä, kuinka musiikkikasvatuksen painotus kirkkomusiikin koulutuslaitosten välillä vaihtelee, tai miten musiikkikasvatuksen painotus on muuttunut ajan myötä esimerkiksi tutkimalla Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin aineryhmän eri opetussuunnitelmia vuosien varrelta.

LÄHTEET

Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Erkkilä, L. 2003. Kanttorin virka. Teoksessa L. Erkkilä, U. Tuovinen & E. Tuppurainen (toim.) Kirkkomusiikin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 71–100.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2007. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola ja R. Valli (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 25– xxx.

Gustafsson Burgmann, M. 2018. Sielun matka jumalaan. Legato vaikuttamisen välineenä. Tutkimusjulkaisussa Trio vol. 7 no. 2. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia

Hannikainen, J. 2003. Kuorot ja musiikkiryhmät. Teoksessa L. Erkkilä, U. Tuovinen & E. Tuppurainen (toim.) Kirkkomusiikin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 467–486.

Koivusalo, P. 2003. Konsertit ja musiikkitilaisuudet. Teoksessa L. Erkkilä, U. Tuovinen & E. Tuppurainen (toim.) Kirkkomusiikin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 449–466.

Kovanen, T. 2010. Kaikki paitsi musiikkikasvatus on turhaa.

Millä argumenteilla musiikkia puolustetaan yleissivistävän koulun oppiaineena?

Pro gradu -tutkielma, Musiikin laitos. Jyväskylän yliopisto.

Louhivuori, J. 2009. Näkökulmia musiikkikasvatuksen merkityksiin. Teoksessa Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. (toim.). Musiikkikasvatus – näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. 2009. Jyväskylä. 11–27.

Lintunen, U. 2003. Seurakunnan musiikkielämä ja sen tavoitteet. Teoksessa L. Erkkilä, U. Tuovinen & E. Tuppurainen (toim.) *Kirkkomusiikin käsikirja*, Helsinki: Kirjapaja Oy, 419–434.

Musiikin asiasanasto. Luettu 25.3.2019.

<http://finto.fi/musa/fi/page/p280>

Musiikkikasvatus seurakunnassa: Kirkon musiikkikasvatuksen lähtökohdat ja tavoitteet. Helsinki, Kirjapaja. 1989. Hyväksytty piispainkokouksessa 9.2.1988.

Peda.net. Luettu 16.5.2019

<https://peda.net/kol/foorumi/m/mkk/t2kk/mit%C3%A4-on-kulttuuri>

Pohjannoro, U. 2010. Näkökulmia seurakuntien musiikkitoimintaan. Kanttorien kokemuksia ja tulevaisuusnäkyviä. Musiikkialan toimintaympäristöt ja osaamistarve – Toive, osaraportti 9. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 9/2010.

Tuovinen, U. 2003. Musiikkikasvatus. Teoksessa L. Erkkilä, U. Tuovinen & E. Tuppurainen (toim.) *Kirkkomusiikin käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja, 435–447.

Urponen, J. 2009. Virsivirike-opetuskokeilu – ”soittaen, laulaen, tanssien, iloiten...? Luokanopettajaksi opiskelevien käsitykset virsistä, niiden opettelemisesta ja opettamisesta peruskoulussa mielekkyysteorian valossa. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos.

Westerlund, H & Väkevä, L. 2009. Praksialismikeskustelu suomalaisessa musiikkikasvatuksessa. Teoksessa Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. (toim.). *Musiikkikasvatus – näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen*. 2009. Jyväskylä. 93-105.

LIITTEET

Liite 1. Saateviesti kanttoreille

Hei!

Olen Sallamari Hyvönen ja opiskelen Taideyliopiston Sibelius-Akatemian Kirkkomusiikki ja urut -aineryhmässä. Laadin maisteriopintojeni opinnäytteen osana kirjallisen työn, jossa tarkoitukseni on kartoittaa kuoronjohtajien ajatuksia aikuiskuoroissa tapahtuvasta musiikkikasvatuksesta. Tutkimukseni liitetään osaksi suurempaa, Suomen ev.lut. kirkon rahoittamaa ja koordinoimaa *Kirkon musiikin ammattilaisena kasvaminen* -tutkimushanketta. Tutkimushankkeen tarkoituksena on selvittää kirkon musiikin ammattilaiseksi ja musiikin ammattilaisena kasvamista erityisesti ammatti-identiteetin syntymisen, kehittymisen ja näihin vaikuttavien tekijöiden näkökulmista. Toivon oman tutkimukseni hyödyntävän tutkimushanketta ja sitä kautta omalta osaltaan lisäävän tietoa kirkkomuusikon roolista musiikkikasvattajana.

Olen valinnut tiedonkeruumenetelmäksi haastattelun. Tarkoitukseni on haastatella 3–4 kanttoria Etelä-Suomen alueelta. Toivoisin, että pääsisin haastattelemaan teitä tutkimustani varten.

Haastattelujen ajankohdaksi olen ajatellut tammi-helmikuun vaihdetta. Haastatteluun tulisi varata puolitoista tuntia. Olen varautunut matkustamaan haastateltavien luokse. Hyvä haastattelupaikka voisi olla esimerkiksi rauhallinen seurakuntakeskuksen kokoushuone. Työn on tarkoitus valmistua touko-kesäkuussa 2019.

Haastattelen vain 3–4 kanttoria, koska kysymys on laadullisesta tutkimuksesta. Toiveeni on, että haastatteluissa pääsisimme mahdollisimman syvälliseen pohdintaan. Haastatteluaineistoa käsittelen niin, että haastateltavat pseudonymisoidaan niin, että henkilötietoja ei voida yhdistää haastateltavaan ilman lisätietoja. Vaihdan nimenne keksittyyn sukupuolineutraaliin nimeen. Koska tutkimuksen lukijalla saattaa olla tiedossa asioita, joista tietoja yhdistämällä haastateltavan henkilöllisyys on mahdollista selvittää,

täydellistä anonymisointia ei ole mahdollista tehdä. Toivon, että otatte tämän asian huomioon, ennen kuin suostuttu haastateltavakseni.

Ohjaava opettajani on Jorma Hannikainen (yliopistonlehtori, SibA/Kirkkomusiikki ja urut -aineryhmä). Säilytän haastattelumateriaaleja kotonani niin, että sivullisilla ei ole mahdollista päästä niihin käsiksi. Työtäni käsitellään seminaarikurssilla, johon osallistuvat lisäksi työn ohjaaja kuusi muuta kirkkomusiikin aineryhmän opiskelijaa. Lähetän litteroidun haastatteluaineiston teille tarkistettavaksi, ennen kuin aloitan aineiston analyysin. Työn valmistuttua tuhoan alkuperäiset haastatteluaineistot.

Vastaanhan minulle pikimmiten, tai viimeistään 20.1.2019. Hyvää alkanutta vuotta!

Terveisin Sallamari Hyvönen

Liite 2. Haastattelun runko

A) Tutustuminen:

1. Kerron, kuka olen ja mitä tutkin.
2. Kysyn, milloin haastateltava on valmistunut ja mistä, mihin hän on syventynyt opinnoissaan, ja minkälaisia pedagogista opintoja hän on suorittanut.
3. Kysyn kuinka kauan hän on ollut nykyisessä virassaan.
4. Pyydän kertomaan hänen oman kanttorin viran työtehtävät tärkeysjärjestyksessä.

B) Vapaa sana:

1. Kerron uudestaan, mitä tutkin.
2. Pyydän haastateltavaa kertomaan, millaisena hän näkee musiikkikasvatuksen roolin omassa aikuiskuorotyössään.

Vauhditan keskustelua käyttäen mm. fraaseja: ”Kerro lisää tästä”, ”Tämä kiinnostaa, kerro lisää”, ”Voisitko vielä avata tuota ajatusta, koska en ymmärtänyt sitä”. Pidän edessäni listaa, josta vedän yli ne asiat, jotka on käyty läpi. Kysyn lisäkysymyksiä tarvittaessa. Listallani ovat seuraavat asiat:

- Musiikkikasvatukselliset tavoitteet kuorotoiminnassa
- Seurakunnan musiikkikasvatukseen liittyvät asiat: mm. virsien funktiot, liturgia, kirkkokuusi, uskonnon harjoittaminen musiikin avulla, kirkkomusiikki
- Musiikin opetus: mm. hahmoitustaidot, säveltapailu, teoria, historia, harjoittelu kotona
- Asenteet: mm. eri musiikkityylit, ”En osaa laulaa”, ”Harrasta ja hidasta”, ”Jeesustelua”
- Arvot: mm. hyvinvointi, uuden oppimisen ilo, sitoutuminen, tunteet, musiikkiperinteen jatkaminen, uudet ystävät
- Äänenmuodostus: mm. hengitys, laulutekniikka, fonaatio, artikulaatio, harjoittelu kotona, eri kielet, eri ääni-ihanteet (pop/klassinen)